

MARGI ANTONII
M U R E T I
O P E R U M
I N U S U M
SCHOLARUM SELECTORUM
T O M U S III.
CARMINUM EJUSDEM

LIBROS DUOS CONTINENS QUI EXTANT IN JACOBI
THOMASII EDITIONIBUS,

ADDUNTUR NONNULLA

Typis antea nunquam expressa; nonnulla item ex longo situ
atque oblivione in lucem et memoriam huc revocata.

Fondo Sautoro

D 1 / III

NEAPOLI
EX TYPOGRAPHIA R. PAUPERUM HOSPITII.

MDCCCXXVIII.

MARCI ANTONII
MURETI

POEMATUM

VARIORUM

LIBER PRIMUS.

PSAL. XIV. (ad. XV.)

Domine, quis habitabit, etc.

Quisnam, o Rex aeternae, tuam admittetur in aulam,
Cui dabitur montis culmen adire tui:
Perpetua ut tecum compostus pace fruatur,
Carpens nota unis gaudia caelitibus?
Qui nulla ingreditur macula suffusus, amatque
Ex animo rectum, justitiamque colit:
Cui neque cor fraudes agit, neque subdola lingua est:
A quo se laesum dicere nemo potest:
Quem fugiunt iniusti, et quo praesente liquescunt:
Quo viso, justis mens animusque redit:
Quem mutare fidem nunquam jactura coegit:
Foenore qui partas odit et horret opes:
Nullo unquam iudex potuit qui munere vinci,
Ut duro insontes laederet ore reos.
Qui facit haec, is demum in coeli templa receptus,
Tecum una, dempto sine, beatus erit,

P S A L. XLVI. (*al.* XLVII.)*Omnes gentes, plaudite, etc.*

II.

O Populi lato quoscumque alit ubere tellus,
 Ingeminate alacres plausum, luctuque fugato,
 Laeta triumphali resonent, facite, omnia cantu.
 Ille etenim regum ter maximus, ille tremendus,
 Quem sola terrarum, coeli quem templa verentur;
 Subjecit nobis populos, fastuque represso,
 Ferre jugum, admota pedibus cervice, coegit:
 Ipsemet elegit clemens patrimonia, nobis
 Quae daret, aeterno Isacidae succensus amore.
 Euge pater, pater euge, tuum haec sunt omnia munus.
 Ascendente Deo, litui sonuere, tubaeque,
 Prodidit ipse novis sua gaudia vocibus aether.
 Psallite nunc, pia corda, Deo, nunc psallite Regi,
 Psallite, qui terras omnes ditione coerces:
 Et mulcete pias doctis concentibus aures.
 Imperium sine fine Deus toto obtinet orbe,
 Et sancto innixus solio regit omnia solus:
 Ductores populorum illius signa sequuntur.
 Namque Abrahami alios longe Deus anteit omnes;
 Scuta sua extulit ipse alte super ardua terrae.

P S A L. LI. (*al.* LII.)*Quid gloriaris in malitia, etc.*

III.

Quid gloriaris, perfide, quid tumes?
 An ista verum nescia proloqui
 Te caeteros supra ferocem
 Lingua bonis inimica reddit?
 Cura una et unum est id studium tibi.
 Noctes hanc, ut potes, asperas
 Novaculae in morem: et latentes
 Insidias struis huic et illi.
 Te laeta damnis improbitas juvat,
 Egensque semper pluris iniquitas.

Tu foeda factas et fraudulenta
 Usque nobis cumulare laudes.
 Quaecumque verbis, o scelerum artifex,
 Posse in ruinam praecipites agi
 Confidis insontes amicos,
 Illa tibi didicisse melli est.
 Quapropter ultor, ne dubita Deus
 Tandem a merenti supplicium exiget:
 Radicibusque evulsum ab imis
 Sedibus ejiciet tuis te.
 At haec videntes, artubus intimis
 Justi intremiscent: et magis ac magis,
 Ne provocent in se quoque iram
 Numinis, admoniti cavebunt.
 Tu risus illis interea miser
 Jocusque fies. En, sibi qui Deum
 Temnebat adiutorem, et in se
 Sat tibi praesidii putabat!
 Quid nunc, quid illum per scelera et dolos
 Extructae in altum divitiae juvant?
 In pulverem omnia et favillam
 Et tennes abiere fumos.
 Ego autem, in uno spem mihi qui Deo
 Omnem locavi, liber agam metu:
 Florens olivae instar nitentis,
 Quam domini studium tuetur.
 Semperque, regum maxime, te canam
 Nec me sonoris deficiet tuum,
 Plaudente justorum corona,
 Carminibus celebrare nomen.

P S A L. CXIV. (*al.* CXVI.)*Dilexi, quoniam, etc.*

IV.

Summus amor Domini medio mi in pectore fervet.
 Namque meas clemens audiit ille preces,
 Excepitque meas facili bonus aure querelas.
 Illum igitur, fuerit dum mihi vita, colam.
 Letiferi haerebam vinctus quasi fune doloris:
 Nec procul a durae limine mortis eram.
 Summe Deus, dixi, solo te vindice fretum
 Eripiat tantis me tua dextra malis.

Ut bonus est! ut opem cito rite vocantibus adfert!
 Justus ut, et nitidae simplicitatis amans!
 Attritus prope eram, cum me consurgere jussit,
 Depulit et capiti cuncta pericla meo.
 Quid trepidas, anima? Ad solitam te verte quietem,
 Plurima supremi munera regis habes.
 Ille a morte animam hanc, a tristi lumina fletu,
 A lapsu infirmos eripuitque pedes.
 Vivam igitur posthac illo duce et auspice tutus:
 Et mea semper erit cura placere Deo.

SEQUITUR LIBELLUS

HYMNORUM SACRORUM.

Serenissimo Principi

GUILIELMO GONZAGÆ,

Duci Mantuae, Montisferati, etc.

V.

Magne Ducum, faetam populis, cui fortibus urbem
 Pulcher odorifero Mincius amne lavat;
 Sume datis a te scriptos mihi legibus Hymnos,
 Neve parum culti despice vatis opus.
 Illi etiam quorum hic meriti celebrantur honores,
 Lucida quos constans vexit ad astra fides,
 Non indignantur parvo sibi thure litari:
 Atque animum magni muneris instar habent.
 Forsitan his olim juvenis meliora dedissem,
 Et mulcere aures dulcius apta tuas.
 Sed veniens etiam ingenio est damnosa senectus,
 Nec tantum vires corporis imminuit.
 Cum mihi turgent meliori sanguine venae,
 Nec curarum animum pondera deprimerent,
 Sponte sua numeris carmen mihi mollibus ibat:
 Et subito versus fundere ludus erat.
 Nunc et corpus habet senio, et mens ipsa pigrescit,
 Quodque habuit ludo, nunc onus esse putat.
 Dulce onus hoc tamen est quod te mandante subitor,
 Et leviora facit jussa jubentis amor.
 Atque utinam haec roseo legat et Vincentius ore;
 Phaebi et Musarum maxima cura puer:

Qui florescenti paullatim attollitur aevo,
 Ut sata se ad fluvii subjicit albus aquas.
 Felix, cui teneris Helicon lustratur ab annis,
 Et bibitur volucris fons pede factus equi!
 Quem jam ipse Uranie blandis complexa lacertis.
 Stellatas superum vexit ad usque domos:
 Ostenditque astrorum ignes, caelique meatus,
 Quisque suos peragant legibus illa choros.
 Quis scit, an, et coelo dum singula despicit, inter
 Caetera majores viderit astra suos?
 Et quos purpureo contextit Roma galero,
 Et qui regali sceptrum tulere manu?
 Fortunate puer, magnum patris incrementum,
 Cui Lachesis net plena aurea fila colo,
 Vive diu, utque dati poscit tibi nominis omen,
 Tende atavos omni vincere laude tuos.
 Non grave sit, dum dona tibi graviora parantur,
 Interea partem carminis esse mei.

HYMNI SACRI.

IN ADVENTU.

VI.

Verbum, quo Omnipotens condidit omnia,
 Summi praevalidum consilii Angelum,
 Vatum plena Deo pectora dixerant
 Venturum, ut fieret caro.
 Primi quo maculam dilueret patris,
 Serpentisque vafri contereret caput:
 Praeclusamque homini morte recluderet
 In coelum propria viam.
 Ergo turba patrum, carcere liberos
 Qui longo per eum se fore viderant;
 Coelum suspiciens, luctisonis dabat
 Carmen lugubre vocibus:
 O qui pollicitis applicitos tuis,
 Quamvis cuncta potes, fallere non potes,
 Longas tolle moras, et cito, quem tibi
 Certum est mittere, mittito.
 Simplex aetherii numinis Unitas,
 Quae distincta eadem est veraque Trinitas,
 Eternis vigeat semper honoribus,
 Et terra simul et polo.

IN DIE S. BARBARÆ.

VII.

Qualis, nulla polum nubila cum tegunt,
Inter clara nitet sidera Phosphorus,
Talis martyrio conspicuas micat
Inter Barbara virgines.
Cui solus teneris Christus ab unguibus
Ussit cor nitidum perpetua face,
Cui desiderium, cui fuit unicus
Spretis Christus amor procis:
Quamvis imperio barbarus aspero
Terreret genitor; quem furor, et mala
Perduxit rabies, ut gladio caput
Natae demeteret suae,
Vinculis illa quidem libera corporis
Felix ad superos protinus evolat.
Sed Christus sceleratum in Stygias patrem
Sedens fulmine dejicit.
Simplex etc.

AD LAUDES.

VIII.

Sanctae triumphum virginis
Laeti canamus Barbarae,
Palmaeque honorem duplicis,
Quam virgo martyr obtinet.
Non stirpis illam regiae
Splendor superbam reddidit,
Quin se a tenellis unguibus
Christo regendam traderet,
Insanus infremuit pater,
Omnesque poenas admovet,
Tandemque sacrum filiae
Caput cruentus amputat.
At virgo casti corporis
Soluta vinculis emicat,
Volatque stipata Angelis
Ad expetitum conjugem.
Æterne cunctorum Pater,

Æterne Fili par Patri,
Et par utrique Spiritus,
Soli tibi sit gloria.

IN NATALI DOMINI.

IX.

Nox vel medio splendidior die,
Cujus per tenebras, Virginis integræ
Ex alvo nitida Sol novus emicat,
Complens omnia lumine!
Æterno imperio qui regit omnia,
Humanumque Deo conciliat genus,
Is nunc sub tugurii vilis operculo
Nascens, pauperiem docet.
Pastores ovium, dum gregibus suis
Intenti virgiles excubias agunt,
Primi hunc angelico carmine nuntium
Laetis auribus hauriunt.
Grata est haud dubie simplicitas Deo,
Grata est vita, dolis quæ procul omnibus
Rectum sponte sua perpetuo colit,
Et priscam retinet fidem.
Simplex etc.

IN DIE S. STEPHANI.

X.

Levitæ juvenis fortia pectora
Ornari solitis tempus honoribus,
Primus martirii qui sibi lauream
Vitæ prodigus indoit.
Tundebat lapidum, grandinis in modum,
Deuso turba fremens imbre sacrum caput:
Numquam mōta sua sed tamen est loco
Meus sancto ebria Spiritu
Sed sese in mediis ictibus erigens,
Et caelum penetrans, En, ait, en eum
Pro quo dulce mori est, jam video Patris
Ad dexteram positum Dei.
At tu, Christe, sinu suscipe me tuo,
Atque his qui tenebris turpibus obruti,

10 POEMATUM VARIORUM
Quo sese impediunt crimine, non vident,
Quaeso te, veniam dato.
Simplex etc.

IN DIE S. JOANNIS EVANGELISTÆ.

XI.

Christo prae reliquis carus Apostolis,
Qui supra Domini pectus in ultimis
Discumbens epulis composuit caput,
Festa luce canendus est,
Felix, cui Dominus jam rigida in Cruce
Pendens jamque neci proximus, et Patri
Sanctam sancto animam tradere cogitans,
Matrem crediderit suam!
Felix, qui se aquilae more super polos
Tollens, et nitida in luce Deum videns,
Divino eloquii flumine Filium
Æqualem docuit Patri!
Felix, qui senio jam gravis, et sacra
Multa canitie tempora consitus,
Ut si membra levis corripere sopor,
In Christi rediit sinum!
Simplex etc.

IN DIE SS. INNOCENTIIUM.

XII.

Canemus tenerorum agmina Martyrum,
Quos regis rabies abstulit impii,
Cunas innocuo sanguine proluens,
Christum perdere dum furit.
O nullis feritas cognita saeculis,
Materno pueros e gremio rapi,
Perfossa ut rutilis corda mucronibus
Lac cum sanguine funderent!
Heu quis, cum solito raptus ab ubere,
Districtumque pavens ad gladium puer,
Blandas carnifici porrigeret manus,
Sicci adspiceret genis?
Augent angelicos nunc pueri choros,
Et Christum liquido gutture concinunt:

LIBER PRIMUS. 111
Herodem meritis debita talibus
Poena in perpetuum premit.
Simplex etc.

IN FESTO S. SILVESTRI.

XIII.

Priscos, Roma, duces desine laudibus
Efferre immodicis, qui valida manu
Fines imperii protulerunt tui,
Quacunque Oceanus patet.
His solus tibi plus contulit omnibus
Sanctorum eximium Pontificum decus,
Silvester, dominum qui prius urbium
Christi supponit jugo.
Multo te ille prius sanguine Martyrum
Respersam docuit parcere caedibus,
Et quos mille modis saeva peremerat,
Illorum monitus sequi.
Romam idem precibus nunc quoque, coactum
Adscriptus numero, perpetuis juvet,
Et, tanti ossa suo quae gremio viri
Servat condita, Mantuam.
Simplex etc.

IN DIE CIRCUMCISIONIS.

XIV.

Circumcisio agitur lux Domino sacra,
Quae jam, si Dominum rite libet sequi,
Impura e tumidis omnia nos monet
Circumcidere cordibus.
Umbra Evangelii lex fuerat vetus:
Sed, Sol exorians ut tenebras fugat,
Sic sol justitiae legitimus suum
Finem ritibus attulit.
Nobis corporeo nil gladio est opus:
Sermo quippe Dei vivus et efficax,
Sese instar gladii mentibus inferens,
Ad vivum omnia persecat.
Quae semper vitii germana pullulant,
E nostri utinam cordibus amputet!

Anni principium sit simul ut novi
Vitae principium novae.
Simplex etc.

IN DIE EPIPHANIE.

XV.

Quae vos caussa, Magi, dicite, perpulit
E vestris iter huc carpere finibus?
Quem tanto studio quaeritis anxii?
Quove haec munera pertinent?
Nos stella insoliti luminis huc trahit,
Et dux certa viam perpetuo praestit,
Judaee populis quae cupientibus,
Regem significat datum.
Auri isthaec sed enim quid sibi pondera,
Myrrhae mirificus quid sibi vult odor?
Aut quae, cum populus sacra Deo facit,
Aris thura solent dari?
Rex auro colitur: thura Deum decent:
Nostri myrrha homines post obitum linunt.
Huic ergo haec pariter munera congruunt,
Qui et Rex est, et Homo, et Deus.
Simplex etc.

A SEPTUAGESIMA AD CINERES.

XVI.

Eheu quam scelerum non tolerabilis
Nos urget miseros sarcina, quae Dei
Nostris principio mentibus inditam
Obscuravit imaginem!
Si nos pro meritis accipiat Deus,
Causae nil fuerit, quo minus agmine
In tristes tenebris perpetuis domos
Uno praecipites agat.
Sed semper facilis flecti in eos fuit
Quos culpae ex animo poenituit suae.
Nunquam horum lacrymis et gemitu tulit
Se frustra veniam peti.
Haec spe, quam ipse dedit, poscimus ut gravi
Presso exoneret pondere, neve se

In nostro rigidum crimine iudicem,
Sed mitem exhibeat patrem.
Simplex etc.

A DIE CINERUM

XVII.

Multis tensa epulis viscera dum tument,
Mens oppressa nihil cogitat arduum,
Et more indomiti luxurians equi
Pugnat spiritui caro.
Sed subtracto eadam comprimitur cibo,
Et se spiritu morigeram exhibet:
Qui cum nulla gravant pondera sordium,
In coelum celer evolat,
Primus corporeo legifer a cibo
Bis binos decies abstinuit dies:
Quem Christus numerum nos itidem sequi
Exemplo docuit suo.
Sed frustra vetitis os tenet a cibis,
Qui factis animum turpibus inquinat,
Jejunio assiduae conveniunt preces
Cum his munificae manus.
Simplex etc.

IN DOMINICA PASSIONIS

XVIII.

Aequaeva ingenito Progenies Patri,
Vitam morte suis redderet ut sua,
Se Christus nivei velleris hostiam
Ultero supplicio obtulit.
O erga immeritos mirus amor Dei!
Natum, quae pietas, tradidit unicum,
Ut pro mortifera fraude nocentium
Poenas solveret innocens!
O non visum alias sacrificii genus,
In quo aeterna Deo sacra facit Deus,
Et mortem moriens opprimit, et sibi
Ipse est victima Pontifex!
O Crux tincta sacri flumine sanguinis,
Olim supplicium mancipiis grave

Nunc Regum capiti praecipuum decus,
Te flexo colimus genu.

Simplex etc.

IN DOMENICA IN RAMIS PALMARUM

XIX.

Regem pacificum, moenia dum subit
Urbis celsa suae, turba manu ferens
Palmarum gravidos obvia termites,
Faustis vocibus excipit.

Hic laetas spoliat frondibus arbores:
Hic sarta antes pedes florea projicit.
Supplex ille manus porrigit: hic suis
Terram vestibus obtegit.

Heu mentes hominum! Quis fere crederet;
Quem tantis studiis excideret frequens;
Post paucos ut eum turba eadem dies
Suffixum adspiceret cruci?

Nil in vita homini perpetuum datur.
Rebus ne nimium fidite prosperis,
Plerumque hic lacrymis gaudia temperat
Certo consilio Deus.

Simplex etc.

IN DIE PASCHÆ.

XX.

Onatur lacrymis jam modus, et novis
Templorum resonant atria canticis:
In vitam reduci nam Domino sacer
Poscit laetitiam dies.

Lux post Christi obitum tertia venerat,
Cum spes sancta, moraeque impatiens amor
Matronas parili nomine nobiles
Visentium ad tumultum vocat.

Tum motum lapidem, tum lapidi vident
Innixum niveis vestibibus Angelum:
Qui, quo sollicitis eximeret metum,
Pauca et certa locutus est.

Non hoc amplius est, quam petitis, loco:
In vitam rediit Christus ab inferis.

Ite, et discipulis haec eadem date
Summi nuntia gaudii
Simplex etc.

IN DIE ANNUNTIATIONIS B. VIRGINIS.

XXI.

Ad te sidereis missus ab arcibus
Cum venit Gabriel, Virgo, renuntians,
Te summo ante alias complacitam Patri,
Mox Matrem Domini fore:

Turbata tibi nunc perpureus genas
Sparsit mente pudor, nescia quod viri,
Casto, sponsa licet, pectore virginem
Semper te fore voveras.

Verum idem subito nuntius addidit:
Istos pone metus; nam tibi jam datum est,
Ut virgo maneat, et tua compleat
Sanctus viscera Spiritus.

Tunc ore ex roseo vox tibi prodiit,
Testis mirificae certa modestiae:
Ecce ancilla Deo subdita, nil moror:
Fiat, quod Dominus jubet.

Simplex etc.

IN FESTIVITATIBUS S. CRUCIS.

XXII.

Gentes nulla quibus notitia est Dei,
Armis, imperio, prole superbiant:
Nobis, quæ melior Spiritus obtigit,
Sola est in Cruce gloria.

Lignum prima homini perniciēs fuit,
Cum primus vetitam contigit arborem
Captus femineis illecebris parens,
Quo se perdidit ac suos,
Sed post, lignum homini certa salus fuit,
(Æternus fieri sic voluit Parens)
Vitæ restituit suos.

Crux hostes hominum sola procul fugat:
Crux sola insidiis munit ab omnibus:

Nunc Regum capiti praecipuum decus,
Te flexo colimus genu.

Simplex etc.

IN DOMENICA IN RAMIS PALMARUM

XIX.

Regem pacificum, moenia dum subit
Urbis celsa suae, turba manu ferens
Palmarum gravidos obvia termites,
Faustis vocibus excipit.
Hic laetas spoliat frondibus arbores:
Hic sarta antes pedes florea projicit.
Supplex ille manus porrigit: hic suis
Terram vestibus obtegit.
Heu mentes hominum! Quis fere crederet,
Quem tantis studiis excideret frequens,
Post paucos ut eum turba eadem dies
Suffluxum adspiceret cruci?
Nil in vita homini perpetuum datur.
Rebus ne nimium fidite prosperis,
Plerumque hic lacrymis gaudia temperat
Certo consilio Deus.
Simplex etc.

IN DIE PASCHÆ.

XX.

Ponatur lacrymis jam modus, et novis
Templorum resonent atria canticis:
In vitam reduci nam Domino sacer
Poscit laetitiam dies.
Lux post Christi obitum tertia venerat,
Cum spes sancta, moraeque impatiens amor
Matronas parili nomine nobiles
Visentum ad tumultum vocat.
Tum motum lapidem, tum lapidi vident
Innixum niveis vestibibus Angelum:
Qui, quo sollicitis eximeret metum,
Pauca et certa locutus est.
Non hoc amplius est, quam petitis, loco:
In vitam rediit Christus ab inferis.

Ite, et discipulis haec eadem date
Summi nuntia gaudii
Simplex etc.

IN DIE ANNUNTIATIONIS B. VIRGINIS.

XXI.

Ad te sidereis missus ab arcibus
Cum venit Gabriel, Virgo, renuntians,
Te summo ante alias complacitam Patri,
Mox Matrem Domini fore:
Turbata tibi nunc perpureus genas
Sparsit mente pudor, nescia quod viri,
Casto, sponsa licet, pectore virginem
Semper te fore voveras.
Verum idem subito nuntius addidit:
Istos pone metus; nam tibi jam datum est,
Ut virgo maneat, et tua compleat
Sanctus viscera Spiritus.
Tunc ore ex roseo vox tibi prodiit,
Testis mirificae certa modestiae:
Ecce ancilla Deo subdita, nil moror:
Fiat, quod Dominus jubet.
Simplex etc.

IN FESTIVITATIBUS S. CRUCIS.

XXII.

Gentes nulla quibus notitia est Dei,
Armis, imperio, prole superbiant:
Nobis, quæ melior Spiritus obtigit,
Sola est in Cruce gloria.
Lignum prima homini perniciēs fuit,
Cum primus vetitam contigit arborem
Captus femineis illecebris parens,
Quo se perdidit ac suos,
Sed post, lignum homini certa salus fuit,
Cum scandens patulam Christus in arborem,
(Æternus fieri sic voluit Parens)
Vitæ restituit suos.
Cruce hostes hominum sola procul fugat:
Cruce sola insidiis munit ab omnibus:

Adversa intrepidus dispiciat, licet,
Cujus spes Cruce nititur.
Simplex etc.

IN DIE ASCENSIONIS.

XXII.

Victae in perpetuum mortis et inferum
Insignis spoliis, luce nitens nova,
Primusque insolitum Christus iter secans
Arces in patrias redit.

Natus, nasci iterum nos quoque dum cupit,
Mundo, mortuus est, nos cupiens mori:
Surgens et repetens aethera, nos quoque
Ut prossimus idem, dedit.

Christo nunc igitur vivere nos decet,
Ut Christo pariter detur inemori.
Surgentes eadem nos quoque gloria
Puro lumine vestiet.

O per qui te, hominum conditor, ingredi
Castae adduxit amor viscera Virginis,
Nos dignare, tuis artubus insitos,
Voti reddere compotes.

Simplex etc.

IN DIE PENEDECOSTES.

XXIV.

Lustra nostra tua pectora lampade,
Qui quandam altisono Spiritus a Patre
Lustrasti unanimes missus Apostolos,
Linguis diditus igneis.

Confirma dubios, dirige devios,
Consolare tui muneris indigos,
Letalique animos frigore torpidos
Sancti ignibus excita.

Mens doctrinam avide nostra bibat tuam,
Perstetque assidue tota Deo calens,
Et, spem firmam in eo constituens sibi,
Terram pro nihilo putet.

O rerum alme sator, certe homines sumus,
Quamquam indigna tuae plasmata dexteræ,

Ne fer, quos tua vis ex nihilo extulit,
Æterno exitio obrui.
Simplex etc.

IN DIE SS. TRINITATIS.

XXV.

O Nullis hominum pervia sensibus,
Naturae penitus sola capax tuæ,
Cujus condita sunt omnia numine,
Æterna et Monas et Trias:

Nato aequæ Pater, Nateque par Patri,
Et manans ab utroque inclyte Spiritus,
Circumfusa tuo nubila lumine
Nostro discute pectori.

Da, mens per speculum cernere te queat
Nostra, et posthabitis te petat omnibus,
E jussisque tuis pendeat, et tibi
Soli dedita serviat.

Tu clemens miseris da veniam, Pater:
Tu Fili, miseris sterne iter ad Patrem:
Tu sanctum miseris Pnœuma vagantibus
Praefer conspicuam facem.

Simplex etc.

IN FESTO CORPORIS CHRISTI.

XXVI.

COelestes epulae, certa piis salus,
Quas opponit amor, purâ capit fides,
In quæ ipse cibi perpetui loco
Coenae se Pater exhibet.

Hic verbum Domini fallere nesci
Caecis judicium sensibus abrogat:
Quod non est, oculi cernere se putant,
Nec praesens quod adest, vident.

Sub panis specie viva latet caro,
Sub vini specie sanguis: et utraque,
Seu tantum species sumitur altera,
Christus sumitur integer.

Felix qui Dominum sedulus hospitem,
Abstersis animi sordibus, excipit!
T. III.

Qui contra facere id negligit, ah miseri
Ipse est exitio sibi.

Simplex etc.

IN NATIVITATE

S. JOANNIS BAPTISTÆ.

XXVII.

Sanctorum soboles sera parentum,
Solis perpetui prodrome Lucifer,
Qui nasceus hilares omnia; dum tuum
Natalem colimus, fave:

Nondum natus eras, cum Dominum tamen
Nondum castae utero Virginis ed tum
Agnosti exiliens, et quatiens novo
Matris viscera gaudio.

Mox et magnanimus tesqua petis puer,
Et victu populos horridus admones,
Factis abstineant turpibus, et viam
Adventante parent Deo.

O cui voce sua maximus arbiter
Laudem supra homines egregiam dedit,
E coelo assiduus; quaesimus, adjuva
Cultores precibus tuos.

Simplex etc.

IN DIE TRANSFIGURATIONIS.

XXVIII.

Quam crebro dederat discipulis fidem,
Confirmare modis dum studet omnibus,
Tres secum comites montis in ardui
Adsumsit Dominus jugum.

Illic frons radiis cineta micantibus,
Solaris nituit lampadis in modum:
Tum, qua tectus erat, protinus est nivi
Vestis reddita concolor.

Cum Christo gemini visi etiam senes,
Et jussa ad populum cui dederat Deus,
Et qui sidereas visus erat domos
Quadrigris petere igneis.

E nubis nitidae quin etiam sinu
Haec dicta omnipotens intonuit Pater:
Hic est, quem eximie diligo, Filius;
Hujus jussa capessite.

Simplex etc.

IN DIE S. LAURENTII.

XXIX.

Laurenti canimus nobile proelium,
Qui cum visceribus flammam aleret suis,
Et craterem roseo sanguine spargeret,
Subjectis ruber ignibus,
Constanter Domini perstitit in fide,
Ambustumque latus carnifici exhibens,
Eu, istam rabiem quo magis expleas;
Hoc jam coctum, ait, est; vora.

Tanto corporeis ignibus acrior
Christi ardebat amor pectore in intimo:
Sic mens tota Dei fervida spiritu
Sensum corporis hauserat.
Nunc nobis solito more rogandus est,
Iratum ut merito conciliet Deum,
Et quos mirifici roboris instruit
Exemplo, precibus juyet.

Simplex etc.

IN DIE ASSUMPTIONIS B. MARIE.

XXX.

Regnator superum quo nitidam die
Matrem sidereis arcibus intulit,
Et supra Angelicos conspicuam choros
Stellanti statuit throno:
Quae coelo fuerint júbila, qui sonus,
Quae sanctis animis gaudia, non modo
Humanis nequeat vocibus exprimi,
Sed nec pectore concipi.
Illa est arca novi conscia foederis,
Conclusus, Domini delitiae, hortulus.
Rastro intactus ager, sidere pulchrior,
Et sponsa et genetrix Dei.

Felix quisquis eam suppliciter colit,
 Rebusque in dubiis sedulus invocat!
 Nunquam, hoc qui statuit praesidium sibi,
 Spe lusus doluit sua.
 Simplex etc.

IN FESTO S. ADRIANI.

XXXI.

Christi in militiam nomina ne darent,
 Multos impediit supplicii metus:
 Multos qui dederant, vis cruciatuum
 Illam deserere impulit.
 Non sic ille, hodie quem colimus, fuit,
 Qui nomen tumido duxit ab Adria:
 Quia constantem animum Christicolum videns,
 Horum se ad numerum appulit.
 Prudenter reputans, non sine numine
 Tales cuncta viros aspera perpeti,
 Nec se illos temere sponte sua ratus
 Paenis objicere omnibus.
 Ergo his se agglomerans, credidit: et simul
 Index ipse sui, supplicium appetens,
 Quae mente imbiberat, mox eadem suo
 Sanxit dogmata sanguine.
 Simplex etc.

IN DIE S. MICHAELIS.

XXXII.

Coelestis canimus militiae Ducem,
 Qui perjura bonus dissipat agmina,
 Et dejecta locis non debitis
 Sedes trudit ad inferas.
 Horrendo imbiberat pectore septiceps
 Bis quisque ferox bellua cornibus,
 Intactae sobolem Virginis unicam
 Saevius mandare dentibus.
 Aeterni imperio sed Michael Patris
 Conatus Satanae reddidit irritos:
 Et monstrum innumeris fraudibus obsitum
 Victor stravit humi potens.

Idem deposito pondere corporis
 Exsortes animas criminis excipit,
 In caelumque alacres tollit et in loco
 Lucis perpetuae locat.
 Simplex etc.

COMMUNE B. VIRGINIS.

XXXIII.

O Solis nitido lumine pulchrior
 Virgo, constituit quam Deus unicam
 Expertem maculis omnibus, ut fores
 Nato digna parens suo,
 Te quondam Gedeon vellere in uvido,
 Intactaque novis imbribus area:
 De cincto innocuis Legifer ignibus
 Agnorat prius in rubo.
 Rebus principium qui dedit omnibus,
 A te, dum se hominum caussa hominem facit,
 Sumpsit principium, quique alit omnia,
 Pastus lacte tuo est puer.
 Per te, quod mulier perdiderat vetus,
 Humano generi redditur auctius.
 Tu clausas miseris, heu nimium diu!
 Caeli prima aperis fores.
 Simplex etc.

COMMUNE ANGELORUM.

XXXIV.

Mentes beatæ, lumine
 Quas ambit aeterno Pater,
 Sacroque lustrans Spiritu,
 In se intuentes perficit:
O queis supremus omnium
 Primis Creator insidet:
 Quos luce complet aurea
 Amoris ac scientiæ:
O qui potentis dexteræ
 Virtute cuncta vincitis;
 Dei regentis omnia
 Fortissimi satellites:

O ter beati Principes
 Archangelique et Angeli,
 Nos rite vobis supplices
 Hinc in superna tollite.
 Æterne cunctorum Pater,
 Æterne Fili par Patri,
 Et par utrique Spiritus,
 Soli tibi sit gloria.

COMMUNE UNIUS
 CONFESSORIS PONTIFICIS

XXXV.

P Astor beate, qui tuæ
 Concreditum curæ gregem
 Saevis luporum faucibus
 Patere nunquam passus es:
 Tu laeta dux ad pascua,
 Fontes recludens limpidos,
 Oves videbas florido
 Semper nitentes vellere.
 Quod si quæ fors tabido
 Languere morbo coeperat,
 Salubria, ut mitis pater,
 Illi admovebas pharmaca.
 Cujus laboris nunc tui
 Digna assecutus præmia,
 Favore, nam potes, tuo,
 Qui te precantur, adjuva.
 Æterne cunctorum Pater, etc.

COMMUNE UNIUS VIRGINIS

XXXVI.

O Virgo, pectus cui sacrum,
 Amoris expers improbi,
 Divini amoris lampade
 Sanctus perussit Spiritus:
 Non te voluptas dulcibus
 Fallax venenis molliit,
 Solas amantem persequi
 Coelestis agni nuptias.

Sic ille natus Virgine
 Suo decore ceperat,
 Amore ut ardens illius
 Mundana cuncta temneres.
 Beata, cui coelestibus
 Templis receptae nunc licet
 Inter canentes Angelos
 Tuis potiri amoribus!
 Æterne cunctorum Pater, etc.

IN FESTO S. AMBROSII.

XXXVII.

Qualis periclitantibus,
 Totoque jactatis mari,
 Tranquillitatis nuncia
 Se stella nautis objicit:
 Talem, procellis Arii
 Ecclesiam turbantibus,
 Qui lumen orbi redderet,
 Elegit Ambrosium Deus.
 Nondum renatus flumine,
 Sed jam renatus flumine,
 Concordibus suffragiis
 Episcopus delectus est:
 Ut ex ministro Caesaris
 Minister effectus Dei,
 Humana linquens caeteris,
 Divina jura panderet.
 Non alligatur tempore
 Divina certo gratia:
 Sed dum libet, quidquid libet
 Puncto vel uno perficit.
 Hunc ipse Caesar horruit,
 Contra nec ausus hiscere est,
 Caedes ob admissam sacrae
 Exclusus aedis limine,
 Magnam suis fiduciam
 Benignus inspirat Deus;
 Semperque pastoris boni
 Multum potest auctoritas.
 Salve, honorum maxima,
 Episcoporum gloria.

Plebemque devotam tibi
Coelo receptus adjuva.
Æterne cunctorum Pater, etc.

D E B E A T I S S I M A M V I R G I N E M

D E I M A T R E M

Quae religiosissime colitur in Æde Lauretana.

XXXVIII.

Unde mihi insolitus praecordia concutit horror,
Et perfusa metu trepidat, velut icta Deo, mens?
Fallor? an hoc facit ipse locus, stimulosque paventi
Subjicit, atque animum praesentia numinis urget?

O coelo dilecta domus, postesque beati,
Quos ego jam pridem tota mihi mente cupitos,
Nunc primum, veteris voti reus, advena viso:
Salvete, adspectique mihi feliciter este.

Vosue per aetherias Judaeae a finibus oras
Aligerum, mandante Deo, vexere manipuli?
Hic Virgo genitura Deum, genitricis ab alvo
Prodiit, et blandis mulsit vagitibus auras?
Hic quoque, virginis servata laude pudoris,
Sancta saluifero tumuerunt viscera foetu?
Ille opifex cunctorum, illa aeterna unica proles
Æqua Patri, ille homini primaeva ab origine lapso
Spem coelo vitamque ferens, hac lusit in aula
Parvulus, et sanctae blanda obtulit oscula matri?

Quaenam igitur regum sedes, quae templa per orbem
Huic se ausint conferre loco? ter et amplius omnes
Ante alias felix Piceni litoris ora,
Cui Solymos spectare domi, cui munere divum
Fas calcare domi est pedibus vestigia Christi!

En ego jam supplex procumbam, atque oscula figam
Parietibus sanctis; spargamque hoc pulvere crines.

Adspice me superis e sedibus adspice, Virgo,
Prostratum, atque imo gemitus ex corde cientem,
Et pectus tundentem, et fletibus ora rigantem:

Neu, quanquam culpis adopertum turpibus, arce

Adspectu me, Diva, tuo, si pectore toto

Te veneror, si te, dubiis in rebus, ad unam

Confugio, teque auxilium, sanctissima, posco.

Poenitet ex animo vitae me, Diva, prioris,
Poenitet, et meritas horret mens conscia poenas.
Quod nisi tu casto pendentem ex ubere natum
Concilias, placasque mihi, quo tendere cursum
Quove malis fessam tentabo advertere puppim?

At tu, namque soles, placida dignare querelas
Aure meas, et ades lapsis mitissima rebus.

Certe equidem tota pendentes aede tabellas
Adspicio, quae te miseris praesto esse loquuntur.
Hic, te animo spectans, torrentem viscera febrim
Depulit: ille hyadas tristes, haedumque cadentem
Spectavit tutus, vertentibus aequora ventis,
Et duce te patrias enavit salvus ad oras:
Criminis ille reus falsi, sub iudice duro,
Dum mortem exspectat, tenebroso carcere clausus,
Munere, Diva, tuo detecta fraude, revisit
Uxorem et natos; exoptatumque parentem.

O ego nunc morbis multo gravioribus aeger,
Naufragiumque timens longe exitiosius illo,
Et jam pridem animum peccati compede vinctus,
Si possim morbis liber, vinclisque solutus,
Fluctibus et ventis laceram subducere puppim:
Quas, tibi laetus agam grates, dum vita manebit!
Te, cum luce nova sparget Sol aureus orbem,
Te recinam, quoties abscondet opaca polum nox:
Et tua praecipuo venerabor numina cultu.

I N D. B A R B A R A M.

XXXIX.

Barbara, qui laudes speret se aequare canendo
Posse tuas, idem pulsantes litora fluctus,
Et Libycas numero comprehendere tenet arenas.

Te pater insanus turri conclu-erat alta:
Sed veram Danaen verus te Juppiter illic
Despondit sibi Christus, et arcto foedere junxit.
Illo et tu triplices fieri inspirante fenestras
Mandasti, et niveo sculpsisti in marmore signum,
Quo reparata salus, et deficiente ministro
Ipsa tuos mersisti undis lustralibus artus.

Quid memorem, ut tibi mons fugienti cesserit, aut quae
Ceperit indicii vesanus praemia pastor?
Qui dum miratur pecudes in marmora versas,

Ipsæ suum pariter sensit lapidescere corpus.

Non tu carnifices, non tu tormenta timebas,
Non gladios, animosa et Christo plena virago,
Qui te ad caelestem meritis pro talibus aulam
Evexit, regnique libens in parte locavit.

At tu, Diva, graves hominum miserata labores,
Pacem illis, veniamque ora, et nocitura repelle:
Præcipue antiquo prognatum ex sanguine regum
Gonzagam, felix quo se duce Mantua jactat,
Qui virides Minci ad ripas tibi, Diva, sacra vit
Templum augustum ingens, cura quod et ipse tuetur
Pervigili, et flammam late spargentibus aris
Saepe manu propria meritos imponit honores,
Hunc tu, Diva, tuo protectam nomine sancto
Conserva, populumque simul, qui sacra, secutus
Principis exemplum, puro tua corde frequentat.

DE S. ANDREA APOSTOLO.

XL.

Dic mihi, Musa, virum, Geticas qui primus in oras

Intulit æternæ fulgentia signa salutis:
Mox se regna ferens alacris per Achaica victor,
Dum parat usque novos antiquo ex hoste triumphos,
Sacra vit veteres generoso sanguine Patres.

Tu modo, tot saevis quo tempestatibus actae
Se tamen, ut possunt, solantur praesule Senae,
Huc adhibe, Francisce, animum, mecumque revolve
Egregii Andreae laudes, dignataque caelo
Facto libens. Aram tu illi statuamque dicasti,
Quae Vaticana insignis spectatur in aede:
Nos dabimus vena ductos e paupere versus.

Quod poterit, det quisque: est et sua gratia parvis
Sustulerat caelo victor se Christus opimis.

Insignis spoliis principes, Acherunte recluso,
Clara triumphatae referens insignia mortis:
Lustraratque suo sancta cum matre sodales
Munere linguarum et promissi Flaminis aura.

Conveniunt paucis post illa expleta diebus
Magnamini heroes, Petro indicente senatum;
Tum, monstrante Deo, quae sit provincia cuique
Demandanda, agitant, sacri quam semine verbi
Conserat, atque viam populus praepandat Olympo;

Et sparso intrepidus testetur sanguine Christum.

Ergo alias alii: Thraciam, Illiricumque, Getasque,
Perpetuis nivibus glacieque informia regna,
Suscipit Andreas: quanquam illi plurima frontem
Ruga arat, et seros canum caput indicat annos.
Sed stimulat, viresque suas amor ipse ministrat.
Vade, ait, et lacrimis vultum illiusque suumque
Irrorat Petrus, vade o carissime, qui me
Duxisti ad Christum primus, germane, meique
Vive memor, memor usque tui vivam ipse vicissim.
Qui tibi causa viae est, idem tua caepa secundet.
Ingeminant eadem haec alii, fletuque madentes
Amplexi inter se, felicia cuncta precantur.

It senior, Christumque unum, quaecunque gradum fert,
Praedicat: hunc unum cunctis in vota vocandum:

Exitio mentita suis cultoribus esse
Numina: ab uno hominum Christo pendere salutem.

Irrident alii, motaque haec mente putantes
Delirare senem, sputo saxisque sequuntur:
Sunt etiam qui vincula parent, paenasque minentur
Turbanti veterum cultus et sacra deorum:
Sunt tamen et quorum tetigit praecordia Christus,
Qui veterum laeda errorum caligine pulsa,
Attentas monitis praebent caelestibus aures.
Ille fidei primum, sine qua nil caetera prosunt,
Summa docet capita, et sancto connectit amore;
Tum iussos sperare, salubribus abluit undis,
Imponitque manus, et sancto Flamine firmat.
Accedunt extemplo alii, et socia agmina jungunt.

Sic quondam latis Cerealia semina campis
Cum spargit, plenaque manu diffundit arator,
Pars cadit in cautes succoque carentia saxa;
Pars leviter terrae nullis radicibus haeret,
Atque illam volucres rostris populantur acutis;
Pars etiam in sulcos, atque ipsa in viscera fertur
Telluris, gremioque illic concepta tenaci,
Fruge nova dominos opulentat, et horrea complet.

Odrysius tandem in fines, adoperta pruinis
Arva, bipennifero quondam regnata Lyncurgo;
Pervenit, et torvae durissima pectora gentis
Insoliti tamen eloqui dulcedine mulcet.

Conveniunt flavique Getae, pictique Geloni,
Quousque imposita vagis agitat domus annua plaustis.
Cornipedisque sui solitus potare cruorem

Sarmata, quasque alias sinuosa binominis Istri
Ripa vehit gentes, rigidis corda obsita setis,
Paulatimque truces animos, eduraque ponunt
Corda volente Deo, et moniti meliora capessunt.

Editus his ipsis olim regionibus Orpheus
Creditus est, cantu liquido, fidibusque sonoris
Et rabiem demsisse feris, et, sistere jussis
Fluminibus, silvas post se traxisse sequentes.

Verior hic Orpheus; homines qui, vivere raptō
Assuetos, solitosque sibi jus ponere in armis,
Quosdam etiam caesis (feritas horrenda relatu!)
Hospitibus vesci, et sectos in grandia frusta
Aut terrere veru, aut mollire tependibus undis,
Taliaque obscenis, imponere fercula mensis,
Impulerit fando ritus abolere nefandos,
Et prius effera colla iugo submittere Christi.

Jamque Borysthenios fluctus, nitidumque Dyrrapen,
Quique Europaeis Asiam disternat arvis
Mulifidum Tanain, teque o saxose Cynapos,
Quaeque alia ex alta spectat piger arce Bootes,
Plurima nunc ratibus, nunc pervia flumina plaustris,
Illa sacrum Christi perxaserat omnia nomen:
Unum omnes Christum ripae, unumque antra sonabant.

Cum senior: Sat jam his, inquit, regionibus actum.
Perficiet, quod deest, qui perficit omnia, Christus.
Quaeramus nova regna, odit victoria segnes.
Substitit haec fatus paulum; dein lumina coelo
Attolens, Sequor ecce, sequor quocumque vocaris,
Tu modo praesenti mentem mihi numine firma.

Sic fatur, gressumque ad Achaica dirigit arva,
Multa movens animo, Sanctus comitatur euntem
Spiritus, et robur fessis senio artubus addit.

Reliqua desiderantur.

XLI.

MEntem Deum pura quisquis veneratur amatque,
Vis illi exterior nulla nocere potest.
Non si illum obsideant hostiles undique turmae,
Quas sitis innocui sanguinis exagitet:
Non toto coeat si quidquid in orbe ferarum est,
Et quot in Oceani gurgite monstra natant.
Ille, licet tristes agitent maria alta procellae,
Undarum in medio vertice tutus erit:

Ille interque seras atque agmina saeve latronum,
Noctu etiam in medio tutus erit nemore.
Non quaecumque truces adhibent tormenta tyranni,
Illius unquam animum terrificare queant.
Pix, rota, robur, equus, candentis lamina ferri,
Omnia pro Christi nomine ludus erunt.
Felices, quorum ille imis amor ossibus haesit!
Quanta illos obita praemia morte manent!
O si me quondam numero Deus aggreget illi!
Quae tunc sors melior sorte futura mea est?
Ah, Christe, ure meum tandem face pectus amica;
Eque pigro invisum discute corde gelu.
Ut nec avarus opes secter, neque vanus honores,
Sed flagrem solo totus amore tui.

AD GREGORIUM XIII. PONT. MAX.

XLII.

Qui tibi ab Eoo repetitas littore conchas,
Divitis aut auri pondera multa ferat:
Illum ego scire negem, quae tu, Pater optime, dona
Longe auro et gemmis anteferenda putes.
Una tibi virtus, virtus in amoribus una est,
Verae et virtutis gloria vera comes.
Ergo ut amans tabulis dominae referentibus ora
Gaudet, et ante oculos semper habere cupit;
Sic te expressa juvat verae virtutis imago,
Nec tabula est oculis gratior ulla tuis.
Tale igitur munus tibi nunc Picolominus offert,
Senensis Praesul gloria prima soli:
Biseno Aeneae conclusa volumina facta
Pontificis vere nomine reque Pii.
Qui virtute olim sedem proventus ad istam
Ad quam eadem virtus te, Pater alme, tulit,
Ingentes toto compescuit orbe tumultus,
Et placido reges foedere composuit,
Hortatus bellum Christi convertere in hostes;
Atque Asiam illorum faucibus eripere:
Ad quae se accingens magno molimine coepit,
Multa bonis frustra flentibus, occubuit:
Forsan et hanc Christus, Princeps ter maxime, laudem
Servata in tempus distulit usque tuum.
Thracius ut tandem posita feritate tyrannus

Colla tuis ultro subiciat pedibus.
 O ita sit! cumuletque tuas haec gloria laudes,
 Gregorii hic tuis adjiciatur honos!
 Interea haec, placido vultu cape munera, eique
 Quia tibi summissus porrigit illa favē.
 Ille Pii, ut nosti, genus alto e sanguine ducit;
 Nec vixit prisca inficiendus avis:
 Plurima sed tractans et maxima munera, semper
 Se culpis expertem omnibus exhibuit.
 Nunc exacta aetate illud sibi postulat unum,
 Ut se haud ingratum sentiat esse tibi.

AD DOMINUM ZAMOSCIUM
 POLONIE CANCELLARIUM

XLIII.

Bina mihi artificii caelata numismata dextra
 Magnus ab Arctoo misit Zamoscius orbe
 Aurea, non vani memorabile pignus amoris,
 Saepe meo optatos animo referencia vultus,
 Magnanimi primum Regis, quo Martia gaudet,
 Quoque caput coelo ductore Polonia tollit.

Aspicias, ut late veneranda coruscat imago,
 Cunctaque diffuso circum loca lumine complet?
 Non ea vis auro, nec per se lamina lucet,
 Nec radiat rutili nativa luce metalli:
 Majus ab impressa sed ducit imagine fulgur,
 Atque ipsum STEPHANI sacer aurum vultus inaurat.

Contemplare acresque oculos frontemque verendam,
 Et dignam imperio faciem, dignamque triumphis.
 Ut sese omni ex parte vis vivida profert,
 Degenerem luxum mollesque exosa paratus!
 Ut spirat generosum, ipsoque videtur in auro
 Regales agitare imo sub pectore curas,
 Exitium Turcis meditari et vincula Moscho!

Hic vir hic est natus virtuti et fortibus ausis:
 Cui duos tota pares alios si Europa tulisset,
 Tbracius haud ultra nobis illuderet hostis,
 Sed profugus toto latebras sibi quaereret orbe.

Altera lamna loco pariter mihi grata secundo,
 Subjicit ante oculos auctorem muneris ipsum,
 Cujus conveniens meritis imponere nomen

Qui velit, invicti Regis vocitarit Achaten.
 Hinc te igitur, tua mi propius quando ora tueri
 Non licuit, cupidumque isthaec invisere Regna,
 Pontificis tenuit non detrectanda potestas.
 Zamosci magne, adspiciam, et persaepe nitenti
 In te defixam solabor imagine mentem.
 Zamosci, per qu in Marti sociatus Apollo est,
 Qui decora heroum accumulans, et Nestora dulci
 Eloquio exaequas, et forti pectore Achillem:
 Et leges armis firmans, et legibus arma,
 Victricem laurum pacatae intexis olivae,
 Arbitr idem almae pacis, bellicae minister
 Impavidus, laus egregii propria utraque civis.
 Salvete, o animae fortes, incoctaque honesto
 Pectora, et ignavo non pervia corda timori.
 Vos ego, quantum aevi dabitur, super ardua cantu
 Astra feram, nunquam reticens vestra inclyta facta:
 Facta aliis queis nomen idem, sed non eadem est mens;
 Aut animos factura, aut incussura pudorem.

AD ANT. MONTECATINUM.

XLIV.

Tandem querelis pone modum tuis,
 Et fata moestis invida vocibus
 Clamare, crudelisque divos
 Cum gemitu lacrimisque, parce.
 Nam, quid Lycei juverit avios
 Lustrasse saltus, fontibus ac situm
 Ex vulgo inaccessis levasse,
 Ingenioque adisse divos,
 Si mentis istud praesidium tuae
 Perrumpit, et sese intus agit dolor.
 Imisque servens in medullis,
 Te quasi perdomito triumphat?
 Magnam doloris fata quidem ubi
 Caussam obtulerunt, qui tibi cognitum,
 Longoque rarum usu sodalem
 Hannibalem ante diem abstulerunt.
 Qui quanquam avitis sat titulis domi.
 Forisque clarus, non tamen id sibi
 Satis fore ornando putavit,
 Ni proprios etiam ipse honores

Labore magno quaereret impiger,
 Comamque lauro duplici necteret,
 Et qua ferox Gradivus, et qua
 Pulcher Apollo suos coronat,
 Heu quis deorum mentibus addidit
 Famae illam honestis immodicam sitim?
 Quam saepe multis illa tristem
 Funeris acceleravit horam!
 Sed quorsum inanes jam querimoniae?
 Ille ipse, quem urges questibus, Hannibal,
 Felix, et insertus deorum
 Concilio, mala nostra ridet.

AD P. FULIUM CARDULUM

XLV.

Sæpe transactos mea mens per annos
 It retro, et vitæ relegit prioris,
 Qua potest, cursum, veteris revolvens
 Ordine culpas:
 Quid puer, quid dein juvenis, quid autem
 Temporis jam vir male collocarim,
 Dulcibus dum me furiat venenis
 Dira voluptas.
 Quas mihi imprudens maculas inussi!
 Quo modo, ah demens! animum inquinavi,
 Quem salutaris nitidum lavacri
 Facerat unda!
 Corporis nec pars vacat ulla probro:
 Os, manus, aures, oculique turpe
 Heu jngum infamis dominae tot olim
 Lustra tulerunt,
 Paululum hoc saltem fugientis aevi,
 Viribus caussae reliquum senectae,
 Quantum Christus superasse vult mi,
 Vindicet ipse.
 Ipse me pridem Veneris perustum
 Improbae flammis rapiat, novoque
 Flaminis sancti jecur et medullas
 Igne pererret.
 Tu tui instilla mihi, Christe, amorem:
 Unicum mens te mea concupiscat:
 Te nihil præter sibi persequendum
 Judicet unquam.

Nil opes, nil me capiant honores:
 Exsultet luxur simul et libido:
 Vana delusae procul hinc facessant
 Gaudia mentis.

Quique florenti malesanus aeo
 Nil uisi obscœnum, piget heu, canebar,
 Nunc tuum tantum repetam senili
 Carmine nomen.

Tu quoque hunc votis precibusque, Fulvi,
 Adjuva ardorem: quotiesque sumis
 Mysticum Christi trepidus nitentem
 Corpus ad aram:

Mente tunc tecum memori volutans
 Trade me Christo: mea vota nam si
 Negligat, certe tibi nil petenti
 Tale negabit.

Hoc idem cari mihi præstet, oro,
 Cura Massæ, et mea dicta quondam
 Qui nimis forsitan cupida bibeat
 Bentiùs aure.

Bentiùs, quem rectum iter evagantem,
 Et parum cauta calidum juvenia,
 Contigit virga Deus, in suumque
 Duxit ovile.

Nunc, ubi expletus meliore mentem
 Pabulo, currit per iter salutis,
 Heu, procul segnem sua post riliquens
 Terga magistrum!

P. FRANCISCO BENTIO.

XLVI.

Benti, nihil me, sicut antea, juvat
 Pervigili studio nil profutura quaerere,
 Nec quas per urbes cautus, exciso Illo,
 Saxa Ithacæ repetens, Laertis errarit puer;
 Nec quot Ithacenses pharmacis Circe potens,
 Vultu hominum posito, grunnire porcos jussit.
 Curæ magis mi est, lustra jam decem miser
 Qualibus in vitiis defixus ipse erraverim:
 Cum me, Dei vix jam manente imagine,
 Mortifera induerat foedam voluptas in suum.
 Quis me sequetur fructus, ubi pernovero,
 Quot mala Grajugenis Achillis ira invexerit.
 Tom. III.

Si nesciam vesanus, in quæ me mala
 Præcipitem ira Dei, nisi respiscam, actura sit?
 Hei mi laboris, heu dierum ac noctium,
 Quas memini in studiis me talibus consumere,
 Male metuentem, ne quis usquam æqualium
 Certius ac melius plures teneret fabulas!
 Et tamen ab æquis non gravate improvida
 Iudicibus veniam fortassis ætas impetret.
 Sed nunc columbis concolor cum sim caput,
 Et mihi sarcinuias drevi legendas sentiam,
 Nisi meliora mente tota cogitem,
 Bis puerum merito, Franciscæ, me vocaveris.
 Beatus ille quem iuventutis in limine
 Abstrahit a vitiis ipse et sibi adstringit Deus!
 Nec tamen habendus ille in infelicitibus,
 Ad meliora, Deo vocante, qui venit senex.
 Verum est Poetæ nobilis verbum vetus:
Si bene quid facias, sero licet, prodest tamen.
 Communi uterque gratias agat Patri:
 Sors tibi prima data est, mihi secunda contigit.

MURETO FRANCISCUS BENTIUS.

Respondet Carmini præcedenti.

*M*urete, me nunc, sicut antea, juvat
 Quæ mihi, quæque aliis das, profutura carmina,
 Expressa Sancti Spiritus molimine.
 His avidis oculis et tale quærantibus,
 Et lectitare et lectitando ediscere.
 Labitur inde mihi furtim humor udas in genas,
 Palam arguens quæ pectus intrant gaudia,
 Pectoris exigui majora claustris gaudia,
 Conversa studia quando utriusque refricas.
 (Grata utriusque Deo et mortalibus conversio)
 Nam uterque nigro noctis e silentio
 Capimus aspicere Christi benigna lumina.
 Uterque noctis tum relictis artibus,
 Depositis tenebris et arma lucis induit.
 De te sed ipse multa deplorat, modis
 Flebilibus lacrimans: et ad gemendum me vocat.
 Eheu dolor! quid ulcus antiquum novas?
 Jam memini, miser, heu, quod pænitet, piget, pudet.

*Cum, vilis ancillæ expavescens voculas,
 Immemor officii Christum negavi sæpius,
 Gallo at canente, cum me amico lumine
 Intuitus Deus est, prior mihi tunc mens redit.
 Ad me ipse tandem triste post tempus redii,
 Exiliensque foras, laxavi habenas fletui.
 Absternit inde lacrimas Christus meas,
 Speque data veniæ, perduxit in gregem suum.
 Eduxit idem, quod fateris, improbæ
 Servitio dominæ, et vindicavit te sibi.
 Quid restat ergo? hortetur alter alterum.
 Nunc si aliquis gravior fortasse se offert labor,
 Feramus hunc, Murete, mente qua decet,
 Atque ducem Dominum forti sequamur pectore.
 Quod si una utrumque ad vineam hora non vocat,
 Unus utrique tamen promittitur denarius.*

AD CLAUDIUM QUENDAM.

XLVII.

*Q*uidquid agam, Claudii, seu quo me vertere tentem,
 Seu nihil, ut soleo, desidiosus agam,
 Ante oculos tua mi assidue obversatur imago,
 Unaque tristitiam gignit et una levat.
 Angor enim infelix, quod, te, (quo sospite solum
 Esse velim sospes, quo moriente mori)
 Nunc, ubi sis, quid agas, veterem tibi cura medentum,
 An nondum, morbum pectore depulerit,
 Nec scio, nec jam scire ulla ratione potis sum.
 Quæ me res angore unica pæne necat.
 At rursus nihil est, quo me ipse hoc tempore soler,
 Quodque oculos tristi tergeat imbre graves
 Te nisi cum vana sibi mens sub imagine fingit,
 Seu vigilem, dulci sive sopore premar.
 Hoc mihi Nepenthes ouras dissolvere promptum est;
 Luctibus hæc una est apta medela meis.
 Tecum ego nunc videor teneros percurrere versus,
 Sive, Catulle, tuos, sive, Tibulle, tuos:
 Nunc etiam rerum caussas tentare latentes,
 Discere et unde fluant omnia, quoque fluant.
 Nunc herba in viridi, latæ porrectus ad umbram
 Arboris, et rivum molle strepentis aquæ,
 Aurasque et dulces avium captare susurros,

Perque vices tecum multa jocosa loqui.
 Gratia dis, qui mentem homini celeremque dederunt,
 Et quævis habilem fingere spectra sibi.
 Illa et plumpedem superarit Persea cursu,
 Et celerem invicti Bllerophontis equum.
 Nec mihi, se cuius rerum natura creatrix
 Expressam in tabulis cernit, ut in speculo,
 Tam bene te docto Titianus pollice pingat,
 Quam mens te assidue pingere prompta mea est
 Atque utinam tibi sit de nobis mntua cura!
 Nec quin sit, dubito: sed tamen esse precor.
 Non ego vulgari te, Claudii, amplector amore.
 (Hac face rara Deus tangere corda solet.)
 Me me ipse odissem, nisi tu me gratus amares:
 Nec nisi me, quoniam sum tibi carus, amo.
 Denique cum fuero nulli credenda locutus,
 Pars tamen illa mei parvula amoris erit.
 Di faciant, longos producere detur in annos,
 A pueris cœptæ fœdus amicitiae.

RAPHAELIS URBINATIS

Pictoris eximii Tumulus.

Ipse loquitur.

XLVIII.

Sic mea naturam manus est imitata, videri
 Posset ut ipsa meas esse imitata manus.
 Sæpe meis tabulis ipsa est delusa, suumque
 Credidit esse, meæ quod fuit artis, opus.
 Miraris, dubitasque? audito nomine credes.
 Sum Raphael, hei mi, quid loquor? immo fui.
 Et tamen, his dictis, quid opus fuit addere nomen?
 Alterutrum poterat cuilibet esse satis.
 Nam mea et audito est notissima nomine virtus;
 Et præstare vicem nominis ipsa potest.

AD PETRUM GERARDIUM.

XLIX.

O Delicati blanda ruris otia,
 Curis, et ambitu procul!
 O dulce murmur limpidorum fontium!
 O grata nemorum opacitas!
 O sibilantes arborum ingentum comæ!
 O prata vere gemmea!
 O solitudo amica cogitantibus!
 O horror, o silentium!
 Cui nunc canoro gatture ebstrepunt aves,
 Nunc canna pastoris vagi,
 Seu mane oves in læta ducit pascua,
 Seu vespere reducit domum.
 O mensa nec luxu affluens, nec sordida
 Dapibus parata rusticis!
 Quas non, heri languentem ut irriteret gulam,
 Doctus saporavit coquus:
 Sed filiis juvenibus et seni viro
 Severa coxit villica.
 O bibliotheca nota paucis! o libri,
 Quos rara contrectat manus!
 O cella tantum lectuli unius capax!
 O somne liber, et levis!
 O ad beatam tuta vitam semita,
 Ignota vulgi sensibus!
 Ut vos requiro, ut mente vos tota expeto,
 Alia perosus omnia!
 Ut lætus ad vos tendit, et gazis libens
 Vos anteponit Persicis,
 Quicunque puro pectus Olmeo lavit
 Frondemque mordet Delphicam!
 Quid tu, Gerardi, qui profanis invios
 Adire fontes contigit,
 Partes ne easdem sequeris, an siti malam
 Opum aut perustus gloriæ,
 Amoenitati ruris et dulci otio
 Vitam anteponis aulicam?
 O per Lycei cognitos paucis specus,
 Quos sæpe lustrasti puer,
 Ne sperne amicus consilii quod dat senex,
 Quodque sibi, sed sero, capitis.

A litterato te otio avocantibus

Occludito aures, et fuge,

Canora monstra ut auribus cera oblitis

Laertis effugit puer.

Beata vita non metallo aut Indici

Spoliis paratur æquoris.

Animo appetenti pauca, quod sat est, sat est:

Avido atque inexplento, nihil.

Cum tibi sit unde liber, et plane tuis

Vitam quiete transigas.

Quis, heu, furor te, quis, rogo, impellit furor:

Vincla ulro ut induas tibi,

Et more pulchrum vivere alieno putes,

Nutus timentem divitis?

Age, rumpe nexus, et jugum collo excute,

Vindexque et assertor tui,

Aude esse felix, et procul cuncta amovens

Quæ mentem humo adfixam tenent,

Per liquida puri spatia decurre ætheris,

Æterna tantum cogitans,

Et ista sortis lubricæ ludibria

Miranda vulgo desere.

Utinam mihi olim, flore cum primo rudes

Juventa opacaret genas,

Amicus aliquis ista monstrasset senex

Quæ nunc tibi ipse cantito!

Non ego perisse lustra tot in aula mihi

Vanis dolerem questibus.

TIBUR.

(De Carmine hoc, lege Muretum ipsum lib. IV. Ep.
20. quæ est ad Paulum Sacratum.)

L.

Quicumque Herculei spectabit Tiburis arces,
Qua pater Hippolytus, sacri pars magna senatus,
Cura Deum, loca perpetuo prius aspera saxo
Molliit, et leni jussit mitescere clivo;
Omnia deprendet longe superantia famam,
Nec tam regifico constructa palatia sumptu,
Auroque illusas ædes, radiataque tecta,
Quam semper virides mecum admirabitur hortos,

Et gelidos fontes, et aquam in sublime volantem,
Seque in multiplices vertentem, ut Protea, formas.

Praecipue tamen illi animum novitate mevebit

Excisus (res mira!) silex, rupesque cavatae,

Et via facta manu longi per viscera montis,

Qua se Anio paier insueto pervolveret alveo.

Qui longum per iter tenebroso tramite lapsus

Exit, et arboribus gelidæ non invidet undae.

Stant habiles propter Nymphae, lymphasque paratis

Exceptas urnis in vasa capacia fundunt.

Parte alia ipse suis altricibus adstat Jacchus,

Maternique memor casus, flammaeque paternae,

Gaudet aquis, illisque libens sua munera miscet.

Dum stupeo, tam multa videns miracula rerum,

Ecce novus procul alitum cencentus ad aures

Fertur, et insolita mentem dulcedine tangit.

Adspicio, et gressum propius fero, corpora cerno

Parva ex aere avium, aeratis nitentia ramis,

Daedala queis variam tribuit sollertia vocem.

Quamcunque adspicias, delusus imagine, veram

Esse putes volucrum: nisi quod non evolat usquam,

Sed ramis affixa suis cantu aethera mulcet.

At verae mirantur aves, et, cedere dum se

Turpe putant, liquidis late omnia questibus implent.

Hic Lucae egregius labor est, quem Sequana partu

Ediderat, Siculi renovantem inventa magistri.

Quid? quem non moveat cycnum meritis adulter.

Illudens simili spirantem e marmore Ledam,

Deliciisque suis, et aquarum murmure laetus?

Multaque praeterca veterum simulacra decorum,

Artis opus priscae. Conctos verum arduus inter

Eminet Alcides: qui spectans omnia circum,

Hesperidum veteres hortos prae Tibare temnit.

Sed quid ego haec versu nequidquam includere tento?

Jampridem exiguum praescripti carminis orbem

Excessi: et dictis semper majora supersunt.

I D E M.

LI.

Deliciae veterum Tibur volventibus annis.

Conciderat, priscum perdiditque decus:

Et nusquam rivi, nusquam pomaria, nusquam

Ulla super tanti signa decoris erant.
 Illa loca antiquis toties celebrata Poetis
 Horrebant turpi squalida facta situ:
 Moerebant erepta sibi sua gaudia Nymphae,
 Languentes Anio moestus agebat aquas.
 Omnia tempus edax ita deformarat, ut hospes
 Quaereret in medio Tibure, Tibur ubi est?
 Non tulit hanc speciem divini pectoris heros
 Hippolytus, sacri gloria magna chori.
 Ille loco senium abstersit, vultusque priores
 Reddidit, et solito jussit honore frui.
 Illius imperio jussae revirescere silvae
 Coeperunt sparsis luxuriare comis.
 Ille novos passim fontes emergere jussit.
 Nec mora sit: fontes prosiluere novi,
 Quos circum statuit priscis egesta ruinis
 Plurima Phidiaca signa polita manu.
 Ipse Anio frontem pallenti incinctus olivo
 Affluit, et proprias consociavit opes.
 Jure igitur fontesque sacri, silvaeque virentes
 Certatim Hippolyti nomen ad astra ferunt:
 Et, quoties molli iucrepuit levis aura susurro,
 Hippolytum alternis vocibus ingeminant.

Dedicatio hortorum Tiburtinorum.

LII.

Nec labor Alciden fregit, nec blanda voluptas
 Unquam animum casti molliit Hippolyti.
 Ambarum hos hortos virtutum accensus amore,
 Herculi et Hippolyto dedicat Hippolytus.

Idem,

LIII.

Aurea sopito rapuit quae mala Dracone
 Alcides, eadem nunc tenet Hippolytus.
 Qui memor accepti, quos hic conseruat hortos,
 Auctori voluit muneris esse sacros.

Bacchus fonti impositus.

LIV.

Nondum natus eram, cum me prope perdidit ignis.
 Ex illo fontes tempore Bacchus amo.

Idem ex adverso respiciens fontem Nympharum.

LV.

Qui colitis Bacchum, comites simul addite Nymphas;
 Nam sine ope illarum munera nostra nocent.

In tabulam Taniali.

LVI.

Si quando admittant sua te ad secreta potentes,
 Quisquis es, exemplo disce tacere meo.

*In tabulam Jasonis navigantis; et Herculis
 raptum Hylam quaerentis*

LVII.

Viribus auferres, quod fraude parabis Jason:
 Eripit Alciden sed tibi raptus Hylas.

P R O L O G U S

I N P H O R M I O N E N T E R E N T I I,

*Cum eam aliquot nobiles adolescentuli, Hippolyti
 Cardinalis Ferrariensis jussu, acturi essent.*

LVIII.

Etsi scio esse hic neminem, qui nesciat
 Quid apparatus noster hic velit sibi,
 Tamen mearum partium esse existimo,

Interea dum se mei sodales comparant,
Bona cum venia vestra, pauca dicere
Quae scire vos, et vestra, et ipsorum interest.

Comoediam Terentii acturi sumus,
Cui Phormioni nomen ipse indidit.
Quod parasitus in ea Phormio primas agit.
Neque hoc videri debet aut mirum, aut novum,
Quandoquidem in omni vita, ne dum in fabulis,
Parasiti, scurrae, sycophantae, omne id genus,
Bonis repulsis, ipsi jam primas agunt.

Quod si quis est, parum decorum qui putet
Juvenes ingenuos personales conspici in
Scenam prodire, et quasi facere histrioniam;
Is sibi responsum hoc habeat: Nalla re magis
Dijudicari omnia quae mortales agunt,
Quam fine, quem is, qui agit, proponit sibi.
Qui scenicam artem victus caussa factitant,
Et, ut coquis ac laniis risum excitent,
Distorquent ora, insulsa dicta dictitant,
Contundunt pugnis se invicem, atque horum omnium
A plebe viles exigunt mercedulas,
Merito histrionum nomen et famam ferunt.
Nil simile nostrum est. Nos, ut nostram industriam
Vobis probemus omnibus, ut communi hero
Hilaremus animum, cui debemus omnia,
Unum id petentes, hunc laborem cepimus.

Quanquam, o supremi coelites, quem jam omnium
Pudere debet personatum conspici
Cum id omnis aetas, omnis ordo factitet?
Sed nolo nunc ulcera cujusquam tangere,
Ne quis satyram hanc esse dicat, non comoediam.

Nunc unum a vobis, priusquam hinc abeam, postulo,
Si vos, quod vestri honoris caussa fit, juvat,
Favete, et vigilate animis, vigilate auribus;
Dormite linguis. Qui tacere non queunt,
Benefecerint, si cesserint iis qui queunt,
Ne et turbent alios, et morbum prodant suum.
Facite, ad conanda in posterum nos talia
Bonitas ut vestra, atque acquanimitas excitet.

E Graeco Callimachi.

LIX.

Namque et ego nitido capiti, flavisque capillis
Serta olim Assyrio sparsa liquore dedi:
Et bona in ingratum congesti plurima ventrem:
Cuncta sed in ventos illa abiire leves.
Servarunt solae commissa fideliter aures:
Corporis hac una est parte reperta fides.

LX.

Gustanda vita, non fruenda, homini datur.
Nam, cum fruendi tempus est, tum deserit.
Felicis maritus, an caelebs agat;
Privata vita sitne regno dulcior;
An vita regia solum attingat Jovis;
Peregre more suavius sit, an domi;
Qui, quamque multi, ei quo parandi more sint,
Quo habendi amici, nullus haec curat puer,
Rarus adolescens, nec senex omnis videt.
Et haec tamen vitam prope omnem continent.
Quae si quis acri cura et usu pervigil
Longo notarit, jamque secum statuerit
Quid fugere, quid contemnere, et quid persequi
Expediat homini vix eam ingresso viam
Quam maxime unam ex omnibus probaverit,
Obstat senectus invida, et cursum impedit:
Mox avida tristes Lachesis injicit manus.
Sic vivere meditantibus vita evolat.

LXI.

Si exspectas, Pamphile, ipsa dum negotia
Te accersant ultero, et dormientem exsuscitent,
Vehementer erras. taciti discedant dies:
Nec obliviosos officii admonent sui.
Superba res est rei gerendae occasio:
Semel contempta, nunquam postidea redit.
Vigiles oportet, et tua accures memor.
Nam, si ipse rem curare negligas tuam,
Fugit illa, et facile, qui se curet, invenit.
Tu rem quam curas, postea haud facile invenis.

LXII.

Memini, magistrum puero mi olim hoc dicere,
Summum Iovem facere item ut caupones solent,
Qui vina, ut vendant, turbant, miscent, diluunt,
Nec cuiquam vini simplicis danunt cadum:
Itidem illum, aiebat, in vita mortalium
Nunquam fortunam simplicem quoquam dare,
Sed temperare fata laetis tristitia.

LXIII.

O lingua, lingua, ut magna eges custodia!
Quae et aliis saepe, et saepius domino nocet,
Multum assecutus est qui bene didicit loqui:
Qui bene tacere, non minus assecutus est.

LXIV.

Nivibus hiems exuberat, ver floribus,
Ætas aristis affluit, lacrymis amor.

LXV.

Si mihi lacerti, quales olim, nunc forent:
Non lingua potius tibi opem ferrem, quam manu.
Nunc tarda membra, et sanguis adstrictus gelu
Conserere in acie cum hostibus manum vetant:
Prodesse patriae voce et consilium sinunt.
Corpus abit annis: consilio animus viget:
Viresque senibus desluunt, verba affluunt.

*Jacobus Thomasius, cum ignoraret sequentium versuum ATTIO
et TRABEAE affictorum Aldinam editionem anni 1575. quae
exstat in calce MURETI Orationum XXIII, illorum se-
dem mutavit, et necessarium iis ab eodem praemissum
monitum omnino neglexit; id autem hujusmodi est:*

ALD. EDIT. pag. 56.

Cum veteris Comici Graeci Philemonis nobilem sententiam
a Plutarcho et Stobaeo acceptam animi causa exprimere ten-

tassem et dicendi genere et numero veterum Latinorum Tra-
gicorum simillimo, placuit etiam experiri, numquid eandem
comice explicare possem. Visum est utrumque non infeliciter
successisse. Per jocos igitur prioribus versibus, ATTIO, po-
sterioribus, TRABEAE nomen adscripsi, ut experiret aliorum
judicia, et viderem num quis in eis inesset vetustatis sapor.
Nemo repertus est, qui non ea pro veteribus acceperit. Unus
etiam et eruditione minime vulgari judicio acerrimo praedi-
tus repertus est, qui ea a me accepta pro veteribus publica-
ret. Ne quis igitur amplius fallatur, et rem totam detegen-
dam, et Carmina ipsa hic subjienda duxi.

AFFICTA ATTIO.

LXVI.

Nam si lamentis allevaretur dolor,
Longoque fletu minueretur miseria,
Tum turpe lacrymis indulgere non foret.
Fractaque voce divum obtestari fidem,
Tabifica donec pectore excesset lues.
Nunc haec neque hilum de dolore detrahunt,
Potiusque cumulum miseris adjiciunt mali,
Et indecoram mentis molliam arguunt.

AEFFECTA TRABEAE. (*)

LXVII.

Here, si querelis, ejulatu, fletibus
Medicina fieret miseris mortalium,
Auro parentae lacrymae contra forent.
Nunc haec ad minuenda mala non magis valent,
Quam naenia praeficae ad excitandos mortuos.
Res turbidae consilium, non fletum, expetunt.

LXVIII.

(*) Q. Trabeae nomen celebre est in Comicis veteribus
De ipso vide P. Crinit. c. 15. de Poet. Latin. et Gyrard.
Dial. 8 de Poet. Hist. f. 306. Ejus autem non nisi frag-
menta quaedam ad nos pervenire. Hos ergo suos sex versus,

LXVIII.

*Ut imbre tellus, sic riganda mens mero;
Ut illa freges, haec bona consilia efferrat.*

FINIS LIBRI PRIMI.

sane quam elegantes, (quo nomine laudat eos Bongars. epist. 119. ad Joach. Cam. p. 292.) et ad vetustatis imaginem compositos (quales nescio an et † frequentes non habendi sint) Trabeae Mureti affinxit, et in ea re quibusdam eruditissimis posuit. Unde et in Lexico Buchneriano voce *Praefica* f. 1128 Trabeae adscriptos reperias. Sed hanc fraudem Jos. adeo tur lit indigne, ut aculeato admodum disticho ulciscendam putaverit, quod in silva carminum ejus legitur *in Rumetum* (i. e. Muretum) *qui suos versus pro antiquis supposuerat*. Caeterum eodem fere sensu legitur fragmentum quoddam Philemonis, Graeci, (apud Hertelium in sententiis Comic. p. 176) cujus intium:

Εἰ μὴ δ' ἀντὶ ἡμῶν τῶν κακῶν ἦν φάρμακον.

† In Thomasiana Edit. sequuntur Carmina quae in hac nostra notantur num. LX. LXI. LXII. LXIII. LXIV. LXV.

MARCI ANTONII
MURETI

POEMATUM
VARIORUM

LIBER SECUNDUS.

PSAL. XXVI. (al. XXVII.)

Dominus illuminatio mea:

CLARA meae ipse Deus praepandit lumina menti,
Ipse mihi Deus est indubitata salus.
Quem metuam? vitam ecce meam Deus ipse tuetur.
Cur paveam, varios concipiamque metus?
Cum fera me vallo cinctum propiore teneret,
Et fureret carnes turba vorare meas:
Ipsemet impegit, qui me prope ceperat hostis,
Ipse cadens vasto corpore pressit humum.
Ergo inimica necem mihi jam si castra minentur,
Nullus erit, pulset qui mea corda pavor.
Proelia si ingruerint, expers terroris abibo,
Spe fidens una praesidioque Dei.
Unum concedi petii mihi munus ab ipso,
Idque unum summis usque petam precibus,
Exigere ut tanti speciosa regis in aula
Fas mihi sit vitae tempora tota meae:
Ut collustrem oculis nulli loca nota profano,
Et Domini aspectu, deliciisque fruam.
Cetera desunt.

PSALMUS L. (al. LI.)

II.

Miserere, clemens, obsecro, mei, Deus,
 Illamque magnam plane et admirabilem
 Ostende culpis in meis clementiam.
 Immensa misericordiae illa vis tuae
 Iniquitatem deleat, quaeso, meam.
 Lava amplius me, et elue maculas, Pater,
 Quas tetra labes sceleris aspersit mihi,
 Ut lotus a te, mundus iterum appaream.
 Namque ipse culpas, hei mihi, agnosco meas.
 Et usque quoquo lumina obvertam miser,
 Armata tanquam facibus, et torvum intuens
 Peccati imago animum paventem territat.
 Tibi heu, tibi uni, summe cunctorum Arbiter,
 Cujus vereri maxime iram par fuit,
 Vesanus illo meque implevi crimine:
 Perpetua dictis constet ut fides tuis,
 Vincasque, de te si quis aliter iudicet.
 Ne quaeso, saevi; namque ab ipsa origine,
 Genitricis alvo adhuc tepente, conditum
 Maculavit, heu, me foeda peccati lues.
 Et tamen, cui cara summe est veritas,
 Sapientiae mi arcana detexti tuae.
 Aspergar abs te, aspergar hyssopo, Pater,
 Mundusque fiam, tu benignus me ablues.
 Ero ipse tunc nitidior intacta nive.
 Tunc aure laeta nuntios optabiles
 Accipiam, ubi esse mitigatum te audiam.
 Tunc et meorum obtrita compago ossium
 Exsiliat illo delibuta gaudio.
 Averte culpis a meis vultum, precor;
 Iniquitates et bonus dele meas.
 Supreme, mundum cor creato in me, Deus,
 Rectumque rursus spiritum intra me innova.
 Noli tuo me arcere ab aspectu procul,
 Tuum nec a me Spiritum Sanctum auferas.
 Tuae salutis redde laetitiam mihi.
 Et principali spiritu fulcito me.
 Vias docebo sedulus iniquos tuas,
 Et mente versa ad te redibunt impii.
 Turpi inquinatum caede me expia, Deus,

Deus salutis auctor et princeps meae.
 Lingua ut molestis impedita nexibus
 Soluta laudes cantet exsultum tuas.
 Tu, Domine, labia, qui potes, aperi mea,
 Et patere laudis me esse praeconem tuae.
 Nam victimarum duceret si te cruor,
 Magnam obtulissem victimarum vim tibi:
 Sed tibi holocausta ingrata, et injucunda sunt.
 Sacrificium tibi omnium gratissimum est
 Mens criminis quam vexat admissi dolor:
 Contritum, et abjectum ad pedes tuos, Deus,
 Cor poenitentis spernere haud quaquam tuum est.
 Domine, Sioni jam benefacito libent:
 Excelsa surgant magna et urbis moenia.
 Tunc juxta sacra, et vera faciemus tibi:
 Tunc tibi holocausta, qualia ipse vis, cadent.
 Tunc (quod tenello te juvet vitulo magis)
 Tuis sonabit omnis ara laudibus.

AD SACRAM CHRISTI CRUCEM.

III.

O una ante alias omnes venerabilis arbor,
 Quae roseo Domini trincta cruore mades!
 Ter felix o spina, sacro quae in vertice fixa
 Divinum aeterno cingis honore caput!
 Felices clavi, felicia vulnera, felix
 Hasta, sacrum licuit cui reserare latus,
 Ut manans geminus sanctis ex artubus imber
 Humani maculas elueret generis!
 O mihi si detur fel illud, et illud acetum
 Dulcia quod Domini contigit ora mei!
 Quidni utrumque mihi sit nectare dulcius? Ille
 Demisit eis omnem tactus amaritum.
 Sed maneat potius felli natus amaror,
 Immodicus fauces et mihi radat acor,
 Ut tormentorum fas, o bene Christe, tuorum
 Degustare aliquam sit mihi particulam.
 Heu miserum me! Christe, ego te hoc in stipite fixi,
 Debata erant culpis supplicia ista meis:
 Pro me tam lato tibi vulnere pectus apertum est,
 Imposita et capiti spinea sarta tuo.
 Perque manus ego, perque pedes ferrum istud adégi:
 Haec te cuncta mei ferre subegit amor.
 Mureti Tom. III.

Quod pro me indueras, pro me est lacerum undique corpus,

Vulneribus nec iam pars patet ulla novis.

Et cesso in lacrimas? quae me tigris aspera, quae me

Ursa ferox silvas inter et antra tulit?

Fundite largifluos immitia lumina fletus,

Tundite nil veritae pectora dura manus.

Ante Crucem te, Christe, tuam projectus adoro,

At licet indigno te tamen ore precor,

Ut quando generis lavisti crimina nostri,

Quod sine te inferni praeda latronis erat.

Sordentem vitiis me, et probris undique opertum

Et nimis illecebris corporis implicitum,

Quamquam obluctatem tua per vestigia ducas,

Participemque tui muneris esse velis.

AD EANDEM.

IV.

O Crux tincta sacri flumine sanguinis,
Olim supplicium mancipiis grave,
Nunc Regum capiti praecipuum decus
Te flexo colimus genu.

Crux hostes hominum sola procul fugat,
Crux sola insidiis munit ab omnibus,
Adversa intrepidus despicit, licet,
Cajus spes Cruce nititur.

AD B. VIRGINEM TEMPLI AD NIVES, SEU MAJORIS ROMÆ.

V.

Nox nondum exacta est, cristata sed ales acuto
Significat cantu, non procul esse diem.
Et mihi jam precibus placata ex more diurnis
Numina; quod, dum se lux nova prodit, agam?
Quid potius, quam jacta novi fundamenta Templi,
Illa etenim festi est huius origo, canam?
Virgo fave ter sancta, tuo haec meditamur honori,
Et quamquam incultos excipe blanda sonos,

Liberius triplici cinctus diademate frontem

Romuleae custos urbis, et orbis erat.

Patricii per idem tempus florebat honore

Johannes, atavis, reque fideque nitens.

Par erat huic opibusque loco, et moribus uxor

Et prorsus tali nubere digna viro:

Sed sterilem illius Dominus concluderat alvum:

Nec jam anni prolis spes erat ulla super.

Nec quisquam ejusdem, quem lex Praetorve vocaret,

Gentis erat, ipsi gens sibi tota duo.

Saepe sibi haeremem precibus poscebat uterque:

Non exauditas flebat uterque preces.

Venerat assuetis succincta caloribus aestas,

Torrebat fissos Sirius acer agros:

Compositi lecto cara cum conjuge tandem

Lumina Patricii vinxerat alma quies;

Cum virgo frontem stellis redimita coruscis

Per thalami clausas visa subire fores:

Stansque thoro supra: Quid te tam saepe fatigas;

Haeremem certum dum tibi poscis? ait.

Ipsa ego, quam cernis, jam nunc tibi destinor haeres,

Quae pedibus lunam, lucidaque astra premo.

Tu modo, quae dicam, memori fac mente recondas,

Non tibi fas verbis indubitare meis,

Proxima cum radiis aurora retexerit orbem,

Conscede excelsas impiger Exquiliās:

Quaque solum late nivibus candere videbis,

Hic claranda meo nomine Tempia duo.

Dixit; et in coelum multa cum luce reversa est.

Ima seni gelidus concutit ossa pavor.

Surgit et extemplo Lateranas tendit in aedes,

Cunctaque Pontifici vocis tremante refert.

Ille quoque objectam speciem sibi narrat eandem,

Visaque res cura dignior esse gravi.

Pontificis jussis Clerus populusque vocatur;

Monstratique simul per juga montis eunt.

Devenere loco ubi se nix plurima coelo

Fuderat, et latam sparsa tegebat humum.

Attoniti una omnes praesentia numina clamant,

Pacemque et veniam supplice voce petunt.

Nec mora, signatur Templo arca lata futuro:

Liberius sancto consecrat ore locum.

Hinc Nonis adjectus honos Sextilibus ille est:

Hinc igitur festus nunc tibi, Roma, dies.

Nos quoque jam ad templum, quoniam diluxit, eamus,
Virginis ut sanctae rite precemur opem.

ECCLESIA GENTIUM.

VI.

Fusca quidem (neque enim pudor est mihi vera fateri)
Sum, fateor, vultu fusca, decora tamen.
Me fuscam genitrix in luminis edidit oras,
Et vitii sparsam multiplici macula.
Gratia sed nitidis ubi me semel abluit undis,
Tota fui subito candida, tota decens.
Hinc me pulcher amat sponsus super omnia rerum,
Datque animi assidue pignora certa sui.
Ipsa quoque, ut par est, ipsius amore liquesco:
Pro quo dulce mihi est vivere, dulce mori.
Quam jucunda exest animae mihi flamma medullam!
Quam suave in medio pectore vulnus hiat!
Nec meus hic ullo minuetur tempore languor:
In bona nil juris talia tempus habet.
Quin etiam cum mors anima subduxerit artus,
Tum demum aeternus nos sociabit amor.

AD NICOLAUM VIENNENSEM

EPISTOLA.

VII.

Inclita nobilium soboles, Nicolae, parentum,
Qui jam nunc ipso ex aetatis limine signa
Virtutis praebes nobis manifesta futurae,
Nimirum sapis, et rem recte intelligis unus,
Qui licet antiquis ortus natalibus, haud te
Ante tamen ponis reliquis, sed fronte modesta
Alloqueris cunctos, vultuque humanus amico
Non ulli renuis dextram praebere fidem.

At quidam contra nullis majoribus orti,
Ore tamen tumido voces efflare superbas,
Equalesque suos audent contemnere, tanquam

Indigno quicquid sese aequali foedere jungant.
Quos tu deridens, inter nihil esse, parente
Quo sit quisque creatus, ais, dum sit modo verae
Virtutis studiosus, ametque in rebus honestis
Ponere labentis fatalia tempora vitae.

Cui non Sicaniae notus dominator opimae,
Qui de figlina est ad regni evectus habenas?

At contra Persei, qui claram rexerat olim
Pellenen, natus, fortunae ludibrium, amplos
Inflabat folles, et regis filius, unco
Impositam incudi versabat forcipe massam.

Quid? non et matris captivae abjecta propago,
Flamma Index regni cui circum tempora fulsit,

Regali sedit solio? Quid stemmata jactas?
Num Pueri regum parte enascuntur eadem,

Qua mendicorum? numquid communis utrique
Materia est? numquid morbis obnoxius aequae est,

Quem lana Assirio velat medicata veneno,
Principibus proavis claroque e sanguine natum,

Et sub Aquitanis sordet qui bardocucullis,
De peronato genitus patre? nonne sorores

Noctigenae, vitas hominum quae pollice versant,
Sunt aequae immites generosis, vilibus aequae?

Quidnam igitur praestat mendico hic nobilis isti?
Aut quid nobilitas tandem est, nisi fumus inanis?

Nam si vim verbi inspicias, et nobile scortum
Dicitur, et latro nonnumquam nobilis: imo,

Nomine ita accepto: Pornus quoque nobilis ipse estur,
Sed nempe insanit vulgus, multoque veratro

Indiget, indignos alienis laudibus ornans.
Qui se non ullo deturpat crimine, quique

Viribus ingenuas totis amplectitur artes,
Is, mihi, sit quamvis genitore creatus egeno,

Nobilis est: at qui, vitiorum mole gravatus,
Nil praeter statuas, et avorum nomina jactat,

Si verum excutias, longe abjectissimus ille estur.

* Fortasse locus hic in mendo cubat.

AD JANUM ANTONIUM BAIFIUM.

VIII.

Jane, mei cordis longe pars maxima, quo cum
 Dulce mihi est totos crebro componere soles,
 Dum tu aut Niliacae meditaris funera Thisbes,
 Inficiens atro candentia poma colore,
 Aut opus eximium numeris sublimibus aptas,
 Syrmate conspicuus, picturatoque colthurno:
 Carmine nos humili nostros includimus ignes;
 Aut brevibus scriptis dulces affamur amicos;
 Aut vitiis genuinum infingimus. Omnia nos haec
 Parvula inaudaces: tibi fas majora parare,
 Cui totus se Helicon, totusque recludit Apollo.
 Ad vires se quemque suas componere verum est.

AD STEPHANUM JODELLUM.

IX.

Semina sunt quaedam nascentibus insita nobis,
 Quis, duce natura, ad varias impellimur artes,
 Ille fari rabiem, vesanaque jurgia laudat,
 Et pavidos grata defendit voce clientes,
 Impatiens otii: contra hic sulcare carinis
 Regna tridentiferi gaudet patris, et trabe vasta
 Visere longinquo terras sub sole jacentes:
 Prodigus hic vitae violentis ducitur armis,
 Gaudet et hostili stagnantes sanguine campos
 Aspicere, et litui sonitu recreatur acuto;
 Ille sui nunquam fines excedere agelli
 Ausus, amat tacitis deducere passibus aevum,
 Proscindens magnae gremium genitricis, et altis
 Pinguia Triptolemi committens munera sulcis.

Nos Musae, Jodelle, tenent, genitorque Lyaeus,
 Quem rigidi ambiguo venerantur numine Thraces,
 Et Nymphae celeres, et capripedes Satyrisci.
 Nos et luce nova lustrat dum Delius orbem,
 Addictos studiis videt, intentosque labori.

Sed tua te virtus, animi te vividus ardor
 Equales longe ante alios unum abripit: uni
 Purpureis dictant Musae tibi talia labris,

Qualia pulchricomus, choreas ducentibus ipsis,
 Cantat, et ad numerum simul ipse movetur Apollo.

Felix ingenii, viridi cui detur ab aevo
 Longaevos aequare senes, et carmine dio
 Demulcere animos! Jam te ipse tumescit alumno
 Sequana: jam virides resonant tua nomina ripae.

Perge aegidum, neu te venienti subtrahe famae.
 Non te Parca feret totum: non totas obibis,
 Parsque tui effugiet ferales optima flammis.

Musa suos vetat ipsa mori: dat vivere Musa
 Perpetuo, et famam memorem per secula propagat:
 Coelo Musa beat; famam tibi Musa perennem
 Protrahet, et coelo te olim, Jodelle, beabit.

E L E G I A

AD F. VERUM LOMENIUM.

X.

Heu mihi, cur genio vis me pugnare, Lomeni
 Naturaeque jubes vertere jura meae?

Curve parum gratas impellis duras ad artes,
 Musica cui solum sacra placere vides?

Nam nec agris miles fieri, nec idoneus armis,
 Cui semel arrisit rustica vita, potest.

Nec si quem placido nascentem lumine Clio
 Viderit, admota contigeritque manu

Aut bonus hostiles unquam foedare catervas,
 Aut ad saeva fori jurgia promptus erit:

Omnia sed fugiens tranquillae inimica quieti
 Exiget aetatis mollia fila suae,

Magnarum securus opum, securus honorum,
 Omnia despiciens, quae leve vulgus amat:

Ille enim summos audax contemnere reges,
 Praeque sua miseros conditione putans.

Castra juvent alios, bellique inamabile murmur,
 Missaque non siccae corpora multa neq;

Quis rapiat primae teneros lanuginis annos,
 Acceleretque suum Parca severa diem;

Gaudeat hic miseros inter clamare clientes,
 Et pavidos duro terreat ore reos;

Hic adeat terras alio sub sole calentes,
 Littoraque instructa plurima classe legat,

Seu ferat Herculeas animus spectare columnas,
 Seu ferat annosos ire ad Hyperboreos:
 Durus, qui fragili vitam committere ligno
 Audet, et ignotas aequoris ire vias,
 Nec timet inverso decumanos aequore fluctus,
 Securusque animi squamea monstra videt.
 Non sic divini, mitissima pectora, vates,
 Æthereo quorum flamine corda calent;
 Otia sectantur sed enim, tacitosque recessus,
 Et sua neglectis urbibus arva colunt,
 Splendidaque et multo spectanda palatia luxu
 Contemnunt, humiles anteferuntque casas:
 Illic et siccant generoso plena Lyaeo
 Pocula Bistonia frigidiora nive.
 Sic ego sic, liceatque mihi, mea Musa, per agros
 Non alia vitam ducere sorte meam.
 At tu, quantum in te est, alio nos ducere tentas,
 Astraeaeque sequi numina, Vere, jubes.
 Ecquid, ais, quaeso, molli tibi carmine quondam
 Proderit, aut homines, aut cecinisse deos?
 Scilicet ut toti fueris cum fabula vulgo,
 Cumque erit in vultu plurima ruga tuo,
 Fortiter exurias, ut te mala cogat egestas.
 Multa pati forti non patienda viro:
 Sectari mensas, blande appellare potentes,
 Tollere mentitis laudibus astra super.
 Quod nisi desiperes, poteras in luce forensi.
 Versari, et laudem quaerere, opesque tibi.
 Excute decepta blandum de mente furorem,
 Qui tibi, ni caveas, perniciosus erit.
 Advertit tardas qui recta monentibus aures,
 Exitium demens fabricat ipse sibi.
 Ergo ego, ut hirsuti verbosa volumina Baldi,
 Ut discam leges, Justiniane, tuas,
 Dediscam teneri modulamina blanda Properti.
 Dediscam numeros, culte Tibulle, tuos?
 Ah peream prius; et saevo me fulmine tactum
 Trudat in obscuras Jupiter ipse domos.
 Dispeream, si quicquid opum, si quidquid honorem est,
 A genere hoc vitae me revocare potest.

AD JOANNEM AURATUM.

virum utraque lingua eruditissimum

.XXI.

Aurate, gentis grande decus meae,
 Qui tensa docta fila legens manu
 Seclis inexpertum vetustis
 Ambrosio jacies ore nectar,
 Quid esse caussae suspicer, invidiam
 Suis quod ortos Gallia finibus
 Aut odit, aut spernit poetas,
 Usque favens peregrinitati?
 Atqui vetustis temporibus suos
 Et fovit Hellas et Latium suos:
 Quae pravitas nos mentis, unus,
 Ne faciamus idem, coerces?
 Nihil daturum me auribus hic tuis
 Velim arbitreris. Sim licet et fide
 Pridem tibi, et communitate
 Sanguinis, et patriae alligatus:
 Nihil ista sed me commoveant tamen,
 Aurate, palpo percutere inscium,
 Ut laudibus te ornare pergam;
 Ni tua me prope singularis
 Virtus moveret. Nil faciles tibi
 Musae negarunt: seu libeat fide
 Sacrare Graeca, seu Latina
 Nobilium inclyta facta regum.
 Hac arte quondam quas sibi copias
 Dirces alumnus, quod peperit decus!
 Contra, nos mercede justa
 Quisnam hodie decorat labores?
 Praejudicatae quod nisi nos prenat
 Auctoritatis pondus, erit nihil,
 Cur non, metu plane remoto,
 Cedere te inficiemur ulli.
 Sed nempe virtus temporibus jacet
 Depressa nostris: hinc fit, ut unice
 Virtutis altores poetae
 Clade etiam simili premantur.

IN DISCESSU DANIELIS SCHLEIGHERI,

Filii longe dulcissimi.

XII.

Descende caelo, et jam mihi lugubres
Regina dicta Calliope modos,
Quibus furem, cheu, sub imis
Visceribus retegam dolorem,

Dic, diya, carmen, quale per herbidi
Ripas Caystri, candidulum caput
Trajectus immitti sagitta,
Voce canit moriente cycnus:

Aut qualia olim conjugē Thracius
Rapta sacerdos dixerat, ad sonum
Quorum et ferae immanes quierunt,
Et rabidi posuere venti.

Ah! unde questus incipiam meos?
Quae prima se vox pectore proferet,
Iterque laxabit querelis?
Nam meus hinc Daniel recedit.

Nunquamne posthac, o juvenum decus,
Quotquot, jugales dum citat aureos,
Terramque collustrat jacentem,
Ignivomo videt ore Phebus:

Nunquamne posthac conspiciam tuos,
Schleicher, vultus? cur igitur moror,
Nec tristis invisaeque vitae
Fila ferox inimica rumpo?

Jam jam valet, o gaudia, et, o joci,
Et quicquid antehac dulce fuit mihi:
Venite jam, fletus perennes,
Perpetuique venite plangtus:

Innixa ramis Daulias ut novis,
Cui cautus auceps furtifica manu
Pullos tenello involavit,
Moesta sedet, geminatque questus,

Et se doloris valere conficit:
Sic ipse, postquam desiero tui
Aspectu amato atque expetito
Posse animum exsatiare vultus,

Cheu, quibus igne fluctibus opprimar?

Quantas dolorum perpetiar faces!

Quam saepe, te ut spectare possim,

Morte mea cupiam pacisci!

Lenito crebris haec mala litteris,

O nate, saltem, neve animo patrem

Depone, qui, dum vivet, unum

Pectore te retinebit arcto.

AD CLAUDIUM VOLESIIUM.

XIII.

Claudi integello pectore amabilis,
Qui mente solus disjicis a mea

Acerba curarum benignis

Vocibus, alloquioque dolci.

Non sic timenda est in Lybiae jugis

Quae matre rupta vipera nascitur:

Non scorpii cauda minaces;

Non geniti sub aquis chelydri:

Non herba tetro noxia gramine,

Quamcunque tellus Thessalis educat;

Non illa, quam stillante rictu

Spuma canis genuit triformis,

Dira ut latentis tela Calumniae,

Quam Dite tellus sustulit ex patre,

Nefariam, insontesque fctis

Criminibus premere efficacem.

Haec conglobatis suspicionibus

Beli nepotem perdidit, haec malae

Adegit ad potum cicutae

Innocuum sophiae parentem.

Dum Phaebus Indos exorients novo

Afflabit igni, Beticolas cadens,

Non ulla Thesidae modesti

Secla pudicitiam tacebunt,

Aggressa blandis hunc sua fraudibus

Noverca pella, Quid, juvenum decus

Labentis istud ver juventae

Perdis, ait, tenerumque florem?

Cur editorum per juga montium

Antris latentes persequeris feras?

Tibi absque telis, relibusque

Praeda domi melior parata est.

Accede, neu te poeniteat mei
Fructus pudoris capere primulos:
Non me ore natura indecoro
Protulit, immeritamve amari:

Quid vana legum vincula te movent?
Natura nullos concubitus vetat,
Sed compedes vanissima istas
Cura hominum sibi fabricata est.

Nil ille motus, Desine vocibus
Tentare mentem spurcidicis meam,
O spurca, et in tauros furenti
Progenies genitrice digna.

Haec fatus, in tesqua, et nemorum abditos
Abit recessus, gaesa manu rotans:
Vadentem odora et vis sagacium
Anteit, et sequitur Laconum.

Quid innocenti sed juveni tamen
Servasse tanto a crimine profuit
Mentem, si apud patrem reversum
Impia plus potuit noverca?

Cujus querelis ille adeo integer
Per vota patris filius occidit,
Cautes et eliso marinas
Imbuit emoriens cerebro.

Nec me venenis non petiit suis
Illa ipsa mendax anguipedum soror,
Mendaciorum procreatrix,
Perpetua et scelerum architecta.

Sed dexter illi me eripuit Deus,
Umbone tanquam me triplici tegens:
Cujus memor, nunquam canoris
Versibus hunc celebrare mittam.

AD PETRUM RONSARDUM

Gallicorum Poetarum facile principem.

XIV.

Ronsarde Aonii pectinis arbiter,
Qui princeps resonum sollicitas ebur,
Ventorumque minas, et celeres potens.
Lapsus sistere fluminum,
Quando te reducem Vindocino ex agro

Cernemus, veterum turba sodalium?
Quis te, quis niveo vellere conditus,
Nobis restituet dies?

Qui desiderio perpetue nunc tui,
Heu quae non facimus vota! quibus sacros
Postes muneribus cingere parcimus!
Quas non concipimus preces!

O saltem interea, quicquid agis, memor
Nostri vive! ita te curribus aureis
Rumor per liquidum gemmeus aera
Spectandum populis vehat.

AD NICOLAUM DENISOTUM.

Comitem Alsinoium.

XV.

Bacchus poetas et facit, et fovet:
Bacchus poetarum ingenia excitat:
Bacchus novem praestat puellis,
Et melior, potiorque Phaebo est.
Ter terna quisquis pocula sumserit
Dulcis Falerni, sentiet hic sibi
Calere divino furore
Carmina ad ejicienda mentem.

Sic laetus olim vixit Anacreon,
Cinctus virenti tempora pampino:
Sic Ennius semper madenti
Guttore carmina funditabat.

Algentis at quos potus aquae juvat,
Frigent eorum carmina, nec ferunt
Etatem. Ades, mecumque plenis
Hic cyathis, Nicolae, certa,
Miranda seris carmina posteris
Uterque loto guttore concinet.
O dulce tormentum, o gravatis
Certa quies animi, Lyae!

Quaenam imperiti pocula quaerimus
Vocalis undae? quod bifidi duplex
Montis cacumen somniamus?
Quam petimus fatui Hippocrenen?
Haec Hippocrene est: unicus hic liquor
Vates stupendos efficere valet.

En, par pari gratus repende:

Hoc ego te cyato saluto.

AD JANUM TILIUM PARENETICON.

XVI.

Modus tenellis quis tibi ab unguibus
Vitae tenendus, Jane, sit, accipe,
Benigna quem natura finxit
Ingenio puerum sagaci.

Primum ergo amore Numinis intimo
Serva usque fixum pectore, et illius
Ad jussa te compone: nulla est
Sors nocitura Deum colenti.

Fac et parentes sis pius in tuos,
Honore et illos promerito colas:
Impune nunquam spreuit ullus,
A quibus ortus erat, parentes.

Fas et magistris, sint licet asperi
Nonnunquam, honorem reddere debitum.
Si quando te objurgent, ad illos,
Te quod ament, facere arbitrator.

Nam primula aetas innumeris rapi
Affectionum turbinibus solet:
Fraenari eam quare et magistri
Assiduo imperio necesse est.

Nil turpe factu dicere fas puta:
Quae quisque gaudet dicere, eis quoque
Gaudere patrandis putatur,
Indicium sua cuique lingua est.

Disce et sodales quos tibi debeas
Parare: nam omnes consimiles fere
Evadere illis assollemus

Queis cum agimus: neque pestilenti
Si quis frequenter vixerit in domo,
Nec si in malorum caetibus, ut sibi
Contagio nil obsit, unquam
Arte cavere valebit ulla.

Vide ergo, ut illos, Jane, pares tibi
Queis esse te olim consimilem voles:
At immodestos quos videbis,
Et cane pejus, et angue vita.

Laborem amato, dum juvenis viges,

Ut otieris, cum senium premet:

Laboris osiores nec ulla

Laus sequitur, neque splendor ullus.

Haec si sub imo pectore clauseris

Praecepta, Tili, spes bona nos tenet,

Tuis, fore, ut majoribus te

Persimilem videamus olim,

EPIGRAMMATA.

ANTONIO GOVEANO.

XVII.

Summe poetarum, quos secula nostra tulerunt,
Cui sacra Castalii fluminis unda subest,
Accipe non tetrica juvenilia carmina fronte,
A domino limam jussa subire tuam.
Ut tibi si (quod vix ausim sperare) probentur,
Olim se lucem posse videre putent:
Sin minus, aeterna damnentur ut omnia nocte,
Aspectu tanti facta beata viri.

JULIO CAESARI SCALIGERO.

XVIII.

Sceliger Aoniae decus immortale cohortis,
Qui quae ulios ornant singula, solus habes,
Altera Veronae, major sed fama priori,
Cui Clarii munus cessit utrumque Dei,
Cui tot se debent animarum millia, per quem
Saepius est Stygii cymba quieta senis,
Quod tantum augusta de majestate remisit,
Ut placido versus videris ore meos,
Praemia quae tandem tibi digna reponere possim?
Devoeam si me, vix satis esse putem.
Tunc meos versus voce ut laudaveris illa,
Quam stupet, et qua nil grandius orbis habet?
Praemia quatenam igitur reddam tibi digna? sed erro:
Praemia non debent reddier ulla Dñs.
Anne tuas igitur describam carmine laudes?
(Laudari humana numina voce volunt.)
Deficient humeri tanto sub pondere, nec jam
Tuta erit in tanto nostra carina mari.

Quidnam igitur? taceo, satis hunc dixisse putandum est,
Se quicumque satis dicere posse negat.

GUILIELMO MOMBASIO

Episcopo Lectorensi.

XIX.

Quod tam censis generoso sanguine, Praesul,
Quodque es tam multis clarus imaginibus,
Illa quidem certe laus est non infima, sed quae
Tota ad majores sit referenda tuos.
Quod superas opibus multos, quod honoribus anteis:
Fortunae haec dici munera posse vides.
Quod sis augusto spectandus corpore; forsitan
Natura hanc dotem vendicet ipsa sibi.
At quod tam multis fulges virtutibus, atque
Eximiis rari dotibus ingenii,
Quodque tuis lucem praeferre nepotibus illam
Quam tibi majores antetulere, potes:
Haec demum est tua laus: haec, Praesul, laus tua demum
Una haec te superis inserit ordinibus.

IN PONTICUM.

XX.

Aurea non vana jactas tua carmina voce:
Purgari solo nempe quod igne queunt.

IN NOALLIUM.

XXI.

Nil immundius est tuis libellis,
Nil obscenius impudicusque,
Et vis te tamen ut putemus esse
Numa, Fabricioque sanctiorem.
At sententia nostra ea est, Noalli;
Quisquis versibus exprimit Catullum,
Raro moribus exprimit Catonem.

IN VIRGILIUM

Virgilius ipse loquitur.

XXII.

Cor Phoebi, Phoebus Latii, Vatum Pater et Rex,
Fons ex quo Aoniae prosilit humor aquae.
Pars volui primum, major sed factus Homero,
In Graecos Romae jura secunda dedi.
Ad caelos tandem raptus, Jove iudice; dicor
Nectarea illorum vincere voce sonos.

Neque avaros, neque prodigos probandos esse.

XXIII.

Improba quem partis cumulandi plura libido
Detinet, et juris non sinit esse sui:
Quem vexant damnosa modis insomnia miris,
Dum sua sub tacita pondera nocte putat?
Qui queritur tardas non saepius ire calendas,
Quique nihil pensi, dummodo quaerat, habet;
Omnia prae lucro contemnere jura paratus;
Nec mihi, nec cuiquam, credo, placere potest.
Ed neque qui ternis decies centena diebus
Fundit, et in sumptu nil putat esse nimis;
Quique etiam noctu posita cum luserit arca,
Non alio ritu tempora lucis agit;
Quem Sol si primo lucupletem viderit ortu,
Redditus ex Croeso protinus Irus erit.
Qualis apud Sygiam torquet rimosa paludem
Vano virgineas urna labore manus.
Quisnam igitur? qui se cauta sic temperat arte,
Ut medium servans vitet utrumque latus.
Providus, at facilis; parcus sibi, largus amicis,
Atque etiam largus, cum petit hora, sibi;
Qui nec opes terrae furtim componere, sed nec
Perdere discincti more nepotis amat.

IN ROMANUM.

XXIV.

Cum somnus pigris vix dum est excussus ocellis,
 Atque recens orto pluma relicta die,
 Inclamas multo puerum, Romane, boatu,
 Ora lavaturas qui tibi portet aquas:
 Tunc et gingivas multo sale sesquipedales
 Proluis, et guttur terque quaterque tuium.
 Esse quid hoc dicam, quod cum tam saepe lavetur.
 Nunquam non tamen est sordida lingua tibi?

IN MALOS PRINCIPES.

XXV.

Juppiter in faciem, propter sua probra, lupinam
 Mutavit regem, Menalis ora, tuum.
 Ille quidem Regum solus, mihi credite, non est
 De se qui dici promereatur idem.

IN CORELLIUM.

XXVI.

Suror es, et pistor. Ianius, lenoque, coquusque,
 Mercatorque bonus, caustidicusque bonus:
 Te tamen in tota non est mendicior urbe,
 Nec quem paupertas arctius aegra premat.
 Dic agedum, qui sit (nam res est mira, Corelli.)
 Cum tot res facias, rem facere ut nequeas?

STEPHANO ALISIO BURDEGALENSI.

XXVII.

Si mea se faciles dederint in vota Camaenae,
 Ut per plura meum secula carmen eat:
 Tu pariter mecum memori celebraberis aevo,
 Et tibi scripta vetus per mea nomen erit.
 Sin, (sed enim verbis et pondus et amen abesto)
 Non seneant domino longius illa suo:
 Non tamen idcirco tibi displicitura putabam
 Haec magni in te animi pignora parva mei.

MARIO CRUCIO

XXVIII.

Forma aetate perit: vires aetate fatiscunt;
 Casibus innumeris eripiuntur opes,
 Una, Mari, est virtus, quam non vis temporis aufert
 Non premit indigno sors inimica pede,
 Una suos invicta pereunibus inserit astris;
 Fortunae imperio liberat una suos.
 Hanc sequere. Insani est postponere firma caducis,
 Veraque, quae bona sunt, spernere, falsa sequi.

DE VIRTUTE ET GLORIA,

XXIX.

Virtus ut solidum quiddam est, et corpore constans:
 Aequa sed est umbrae gloria fluxa levi.
 Hanc igitur quisquis neglecta amplectitur illa,
 Huic mage quam corpus corporis umbra placet.

SUB EXORTUM DIEI.

XXX.

Roscida purpureos effert Aurora jugales,
 Et nitidum Soli praevia sternit iter.
 Noctis aves dudum rupere silentia cantu,
 Nullaque jam coelo, rara vel astra micant.
 Exit flammivomo Phoebus spectabilis ore,
 Et tenebras densae noctis abire jubet.
 Christe, Patris splendor, vero me lumine reple,
 Atque meo tenebras pectore pelle procul.

DE VOLUPTATE ET RATIONE.

XXXI.

Cum, velut excelsa residens in puppe, Voluptas
 Arbitrio mentem pellit agitique suo:
 Horrida bacchantes ineunt certamina venti,
 Navemque in Syrtes, et vada caeca trahunt,

Illinc ambitio, dolus hinc consurgit, et atrox
 Ira cruentatas sanguine tincta manus.
 At ratio regimen navis si sumpserit, ecce
 Compositis undis aequora tuta silent.
 Ipsa ratis nullo ventorum exterrita flatu
 In portum certo tramite flectit iter,

IN PAULUM.

XXXII.

Quae tu condideras, inspexi carmina nuper,
 Lectaque sunt, fateor, terque quaterque mihi.
 Nec tamen evalui cognoscere, quid sibi vellent;
 Usque adeo obscure scribere, Paule, soles.
 Nam tu verba, puto, ex libris accepta Sibyllae,
 Quaeque Catonis erant tempore prisca nimis,
 Versibus insercis, gaudesque obscurus haberi,
 Et velut inducta singula nube tegis.
 Errasti hoc tantum, quod mittens carmina, Panle,
 Debueras una mittere Grammaticum,

PETRO QUINTO.

XXXII.

Si Dea, quae dubiis huc illuc passibus errat,
 Et regit humanas lumine capta vices,
 Quem Labyrinthis erroribus egit, Ulyssem
 Ad patrios esset passa sedere focos:
 Membraque lausque viri tumulo caperentur eodem,
 Et tegetet nomen, qui tegit ossa, lapis.
 At quoniam fati varie crudelibus actus
 Dura tulit terra plurima, plura mari:
 Vivit, et evectus rutilis super aethera pennis,
 Maeonio clarum carmine nomen habet.
 Macte animo, Quinti, dum te sors invida vexat,
 A patriisque procul sinibus esse jubet,
 Virtutem illa tuam toto disseminat orbe,
 Dumque nocere cupit, sic quoque saeva juvat.

CLAUDIO BURGO.

XXXIV.

Perpetuo moeres, nec frontem exporrigis unquam.
 Hoccine tu, quaeso, vivere, Burge, vocas?
 Is demum vere vivit, qui mente serena,
 Et nitido laetos exigit ore dies:
 At qui perpetuis torquet se angoribus, hunc non
 Vivere, sed lenta morte perire puto.

IN D. CATHARINAM.

XXXV.

Quo te praecipue commendem nomine, Virgo?
 Laus etenim quae te non minor esse queat?
 Magnum erat errores veterum liquisse parentum:
 Majus at imperium deseruisse fuit.
 Magnum erat immanis rabiem sprevisse tyranni:
 Supplicia at majus sponte subire fuit.
 Magnum erat his vitam sponte objecisse periclis:
 Majus nunquam animo succubuisse fuit.
 O decus eximium patriae, sexusque poliquē!
 Dicere te merito nullus honore potest.

EADEM DE SEIPSA LOQUITUR.

XXXVI.

Illecebras inter medias educta virago,
 Re princeps, mulier corpore, mente dea,
 Nixa Deo, mundi spernens mala gaudia, vici
 Tum tormenta animo, tum ratione sophos.
 Non rota, non gladii, non ipsi horrenda tyranno,
 Mors potuit mentem sede movere meam.
 Scilicet haud quicquam mens Christo afflata veretur,
 Ille meae vires, et mea vita fuit:
 Quid fuit? estque fuitque atque est sine fine futurus,
 Principium vitae mors dedit ipsa mihi.
 Qui legis haec, sic tu te etiam compone, viator:
 Mors tibi pro Christo vita perennis erit.

In commentarios Juris Civilis,

FRANCISCI CONNANI

virī clarissimi. Liber loquitur.

XXXVII.

Dum tua nil praeter curantis commoda, Lector,
Me patris assiduo cura labore polit,
Dumque diebus amat totas ex ordine noctes,
Noctibus et totos continuare dies:
Ipse (fatebor enim infelix) dominoque patrique
Ipse necis prosperae maxima causa fui.
Verum etiam sine me, fatalia tempora mensus,
Serius ut paulo, tandem obiturus erat.
Faxo ego, ut aeternum per me nunc vivat: eroque
Illi auctor vitae, cui necis ante fui.

DE MORTE M. BRUTI.

XXXVIII.

Brutus ut Augusto belli succedere palmam,
Et paulum a victis vidit abesse suos;
Amplexus gladium multa jam caede madentem,
Ergone te, dixit, sospite servus ero?
Quin potius fatis id quod praeclusa malignis
Non potuit patriae, id destra datura mihi est.
Haec fatus, rutilum per costas exigit ense,
Magnanimoque cadens pectore pulsat humum.
Sic quoque dum moritur, labris dum spiritus errat,
Nunc, ait, invito Caesare, liber ero.

DE MORTE CICERONIS.

XXXIX.

Cum ferus astaret stricto mucrone satelles,
Sumere supplicium de Cicerone parans:
Immoto vultu, atque oculis constantibus ille
Praebens infanda colla secunda manu:
Publica libertas vita mihi carior, inquit,
Me quoque me fas est, te moriente, mori.

CALENDIS JANUARIIS JOCOSUM.

XL.

Non tibi pro xeniis fulvi pretiosa metalli
Pondera, non docta signa polita manu;
Non lana Assyrio tincta et saturata veneno,
Non gravis argenti lamina munus erit.
Talia non capiunt generosas munera mentes,
Talia magnanimum spernere dona solent.
Cum te igitur, quam sis excelso pectore, norim,
Non mittam ista tibi dona. Quid ergo? nihil.

IN INSIGNIA LUCE SEMPRONII.

Stellam videlicet cum rosascent reddidit.

XLI.

Essse rosas caeli merito quis dixerit astra:
Astra sed et terrae dixeris esse rosas.

IN JULIUM COESAREM SCALIGERUM.

XLII.

Dic, Dea, quod possim scripturus fingere nomen,
Scaligeri quod par laudibus esse queat.
Cur petis imprudens, quod habes? dic, Scaliger, illud
Omnia virtutum nomina nomen habet.

IN EUNDEM.

XLIII.

Dicite mi, Musae, cultissima nomina nobis,
Quonam Scaligeri pascitis ora cibo?
Sic ego. Sic Musae: Quam te sententia fallit!
Nectare quo potius nos alat ipse, roga.

IN CAROLUM GALIANTHEUM

XLIV.

Philosophum te dicis, et hoc te nomine jactas,
 Prae te omnes reliquos ut nihil esse putes.
 Nec tamen aut rerum causas et pondera nosti,
 Aut aliud, nomen quo mereare Sophi.
 Una tuis titulis addenda est littera, Carle:
 Non mihi Philosophus, sed Philosomphus eris:

IN QUENDAM.

XLV.

Mulciber incessu, capite Æolus, ore Lyaenus;
 Tres uno divos corpore solus habes.

JOANNI CASTICANDO.

XLVI.

Ni, quantum pote quisquam amare quenquam,
 Tantum te ipse amo, Casticande; ni te
 Totum non oculis fero jam in ipsis,
 Verum in pectore et intimis medullis:
 Contingant mihi cuncta, quae timentur,
 Et multo graviora, quam timentur:
 Tanto ut sim ipse miserrimus malorum,
 Quanto tu unus es optimus bonorum.

IN PONTILIANUM.

XLVII.

Cur tua vix unquam sint salsa epigrammata, quaeris?
 Diluis haec nimio, Pontiliane, mero.

DE LUCII CUJUSDAM MEMORIA.

XLVIII.

Esse aliquam si quis memorandi perneget artem,
 Hanc qui confirmet. Lucius unus erit:
 Ille etenim nuper curaque adjutus et arte,
 Tres versus totidem noctibus edidicit.

IN PAULUM.

XLIX.

Electo surgens ad mensam accedere Paulus,
 E mensa ad lectum rursus abire solet,
 Interea attingit libros et vina Catelli,
 Et queritur, sese discere posse nihil.

DE POMPILII NASO.

L.

Pompilio est nasus cubitos tres longus, et unum
 Latus, et hunc murus cingit utrinque triplex.
 Adsunt et turres, Bacchus quas condidit ipse,
 Et minio tinctis usque rubere dedit.
 Huic etiam naso vis admiranda tributa est,
 Nam calices siccos illius umbra facit.
 Imo etiam longe distans si senserit usquam,
 Ut magnes ferrum, sic trahit ille merum.
 Nuper etiam in mensa, sitiens, potare paratur;
 Pompilius clausas astitit ante fores.
 Mira canam, sed vera, merum mihi forte paratum
 Attraxit naso protinus ille suo.

IN PAULI NASUM.

LI.

Exiguum si quis nasum vidisse laborat,
 Paulum adeat, Paulo si modo nasus inest.
 Non etenim est nasus, sed pars centesima nasi:
 Et quo quis viso dicere possit, Ubi eat?

Talis inest nasus muscis, sed et his quoque major,
 Et melius nasi nomine dignus inest.
 Quam quae per radios volutant corpuscula Solis,
 Majorem nasum vix, puto, Paulus habet.

SANSONI CRUCIO.

LII.

Et bonus et dives, Sanso, simul esse laboras;
 Id fieri nulla sed ratione potest.
 Sic utrumque petens, perdes utrumque: necesse est
 Alterutrum tollas, alterutrumque petas.

IN VITRONEM.

LIII.

Quod totam Vitro furiosi more per urbem
 Discurrit noctu, quod loca sola petit,
 Nescio quid secum solus quod mussitat, illo
 Quod nemo est tota sordibus urbe magis:
 Hac ratione parat nomen famamque Poetae,
 Et reperit fatuos, sic quibus esse probet.
 O valeant calami, pereat genus omne librorum,
 Reddere si vates mens male sana potest.

IN PONTILIANUM

LIV.

Cum rapidus medio desaevit in aequore Titan,
 Fer, puer, huc cyathos, Pontilianus ait.
 Cum pluit, Eu, inquit, Deus admonet esse bibendum.
 Qui nunc tam multo proluit imbrem solum.
 Sic vacua a potu non unquam tempora ducit,
 Cur bibat, semper Pontilianus habet.

DE SEIPSO.

LV.

Dicebam, Euterpe, coeptis in versibus haerens,
 Auxilium fratri porrigere, diva, tuo.

Fraterno mota est in risum nomine virgo,
 Et nitidum sudo reddidit ore diem.
 Si pater est Caesar, tu soror esse potes.

IN IMPORTUNOS RECITATORES

LVI.

Hei mihi, quam res invisa est nimis esse Poetam!
 Quantum odii morbus colligit ille suis!
 Nil genere hoc hominum est usquam impostunius, illos
 Et cane, qui sapiunt, pejus et angue cavent.
 Nec locus est, nec tempus, ab his subducere quo te,
 Non si mille modis aggrediare, queas.
 In fora te, in thermas, et balnea in ipsa sequuntur:
 Quod si in templa gradum ferre parabis, et huc.
 Si notos forte aegrotos invisis, et illuc:
 Spectatum ludos forsitan ibis, et huc.
 Pergis eo, nullum quo ducere quaeris, et illuc:
 Pergis eo, comitem quo tibi poscis, et huc.
 Denique ut exonerer alvum, discedis, et illuc;
 Ut somnum capias, fessus abibis, et huc.
 Interea insulsis onerabunt versibus aures,
 Auribus ut te nunc ipse carere velis:
 Versibus insulsis queis cantio gratior illa est,
 Quam geminat putri condita rana lacu.
 Ex genere hoc, miserum nuper me prenderat unus.
 (O lux infelix quam fuit illa mihi!)
 Fessus ego, insuavis mihi jam ut vita esset, apud me
 Fundebam surdo talia vota Jovi:
 Summe Deus, te si qua mei miseratio tangit,
 (Nam qua sim positus conditione vides)
 Aut abige hunc tandem, aut mihi da urdescere, vel jam
 Alterutrum nostrum, vel nea utrumque simul.
 Venerat ad primae damnata crepuscula lucis,
 Vix abiit vates Sole cadente meus.

JULIUS CÆSAR

TRAGŒDIA.

PERSONÆ DRAMATIS.

C. JULIUS CÆSAR.

M. BRUTUS.

C. CASSIUS.

DECIVS BRVTVS.

CALPURNIA.

NUTRIX.

CHORVS CIVIVM ROMANORVM.

ACTVS PRIMVS.

CÆSAR.

LVII.

Jam tota pene terra Romanos timet,
 Et qua resurgens aureis Phoebus coinis
 Indos propinqua subditos tingit face,
 Et qua cadentes pronus inflectens equos,
 Gratae sorori cedit alternas vices,
 Patruisque lasso stagna crispat lumine.
 Quacunq; Nereus margines terrae premit,
 Reges vel ipsi Caesaris nomen timent.
 Numerent triumphos, cum volent, alii suos,
 Seque a subactis nominent provinciis:
 Plus est vocari Caesarem. Quisquis novos
 Aliunde titulos quaerit, is jam detrahit.
 Numerare ductu vis meo victas plagas?
 Percurrito omnes. Ipsa victrix gentium
 Mihi Roma cessit. Ille tam magnus gener,
 Ut pene nomen duceret jam impar sibi,
 Terra marique fusus agnovit meas
 Praestare vires: quemque noluerat parem,
 Talit priorem. Thessali caede hostium
 Maduere campi; principum membris canes,
 Avesque pastae; ductor ipse exterritus,
 Fugare suetus, fugit, et notos petens,
 Sensit manere raram in aerumnis fidem.

Quid ergo restat, quidque Caesare
 Subacta tellus exhibere ultra potest?
 Caelum petendum est: terta jam vilet mihi.

Supreme Rector, qui verendo fulmine
 Iratus orbis utrumque perterres polum,
 Si verus esse sanguinis Ascanii putor,
 Generisque nostri tu ipse princeps auctor es:
 Regni me in aliquam recipito partem tui,
 Avo ut inter splendidum sidus meos
 Matris Diones proximam aspiciam facem,
 Jam vel mihi, vel patriae vixi satis:
 Quid teneor ultra? jam mihi exactum est, geri
 Sago togaque quicquid eximium potest.
 Hostes perempti, civibus leges datae.
 Digestus annus, redditus sacris nitor,
 Compositus orbis: cogitari nec queunt
 Majora cuiquam, nec minora a me geri.

Vivam otiosus? at id quidem vix vivere est,
 Nec Sol quietem, nec bonus princeps capit.
 Cum vita partes muneris functa est sui,
 Mors propra nunquam, sera nonnunquam venit.
 Mihi multa vates dira minitantur quidem,
 Suadentque, amicis ut meum stipem latus:
 At enim timere Caesaris nunquam fuit.
 Ignavi mens rebusque non exercita
 Vereatur atrae mortis incertum diem:
 Generosus animus, quique se nullo videt
 Scelere impiatum, semper est liber metu,

CHORVS.

Sors rerum domina omnium
 Non usquam stabili fixa manet pede,
 Sed vultum assidue innovans,
 Incertisque rotans omnia flexibus,
 Alternas variat vices.
 Seu mitis faveat, sive premat nocens,
 Vento mobilior volat.
 Illam si nitida fronte reliquerit
 Abdens lampada Delius,
 Idem flammivomos cum moderans equos
 Mundo restituet diem,
 Sub vultu poterit cernere nubilo,
 Quis praesens erat, abditam.
 Nec solum exiguis rebus inaequans

Privatas agitat domos :

Ipsis imperiis, dum libuit, novam

Inducit faciem ferrox :

Haec regum arbitrio nos voluit regi,

Donec Tarquinii furor

Commovit proceres, tam rigidum ut semel
Cervice excuterent jugum.

Hinc nos cura Patrum, curaue Consulium

Tuto semper ab exteris

Jam per longa satis tempora praestitit ;

Non a seditionibus,

Quas pene assiduae exitialiter

Fervens imperii sitis

Nonnullorum animis insita commovet.

Haec Gracchis animos dedit :

Haec Syllas, Mariosque in patriae luem

Armavit. Sed opus quid est

Prisca exempla referre ? Haec quoque Caesarem

Commisit genero : neque

Impositus prius est horum odiis modus,

Quam Mars sanguine civium

Campos Pharsalicos undique tinxerit.

Tunc, Pompei, caput in tuum

Belli terrificus detonuit fragor,

Nunc Caesar solio insidens

Optatis fruitur, proque libidine

Solus temperat omnia.

Sic jam nomine sub novo,

Regui forma redit vetus.

Atque hoc scilicet efficit

Non usquam stabili fixa manens pede

Sors rerum domina omnium

ACTUS SECUNDUS

D. BRUTUS.

Quousque tandem, Brute, virtutem tuam
Dormire pateris otiosam degener?

Quousque differs, civitatem liberam

Tua videre vindicatam dextera?

Nihilne te virtus tuorum commovet,

Nomenque Bruti? nil gementis patriae,

Pressae a tyranno, opemque poscentis tuam

Conditio dura? nil libelli supplices,

Queis Brutum abesse civitatis vindicem

Cives queruntur? Haec parum si te movent,

Tua jam, vir ut sis, te satis conjux monet,

Fidem cruore quae tibi obstrinxit suam,

Testata sic se avunculi prolem tui.

Si ab exsequendis te vocat coeplis, timor,

Animusque pigro torpet ignavus gelu,

Ex foemina perdisce, quid deceat virum.

An vero stirpis auctor, et principes tuae,

Dominatione civitatem regia

Quod liberarit, post honores maximos

Complexus astra est, Servilius, quo tua est

Deducta mater, Melium in caussa pari

Peremit: unum complexa te per talia

Pigebit ire, et gloriam adipisci parem?

Mucrone salvo, atque artubus adhuc integris,

Videre Brutus, et pati regem potest?

Imo audeamus magnum aliquid et nos quoque;

Maciatus hacce dextera tandem cadat,

Qui quandocumque ceciderit, sero cadet.

Pro patria conflare, augurium optimum est.

Generosiores fraena detrectant equi:

Nec nisi coacti perferunt tauri jugum.

Roma patietur, quod recusant belluae?

Reges adorent barbarae gentes suos,

Non Roma mundi terror, et mundi stupor.

Vivente Bruto, Roma reges nesciet.

At vero non rex iste, sed dictator est.

Dum res sit una, quid aliud nomen juvat?

At nomen id refugit, et oblatas sibi

Rejicit coronas! Fingere hoc, et ludere est.

Nam cur tribunos igitur amovit loco?

At mihi et honores, et semel vitam dedit!

Plus patria illis omnibus apud me potest.

Qui se tyranno in patriam gratum exhibet,

Dum vult inepte gratus esse, ingratus est.

O rem pudendam! mollis et vix vir satis,

Regit Quirites Martis ortos sanguine,

Totumque nutu pathicus orbem temperat.

Accingere; et vim, Brute, nunc profer tuam!

Accommoda orsis venit implendis dies.

Phoebus renascens subditos cives jugo,

Servosque vidit: liberos videat cadens.

CASSIUS. BRUTUS.

O Cujus alto nixa virtus pectore
 Sperare Romam sola depressam jubet,
 Magnanime Brute. Phaebeus aurato diem
 Adduxit ore, tam diu optatam mihi,
 Qua patria nostra libera evadat manu.
 Ita fausta votis sors meis respondeat,
 Ut haec tyranni virulentum sanguinem
 Haurire dextra gestit, et vix se tenet:
 Utque haec nihil me cogitantem praeter haec
 Nox nota vidit! Sic in illum me feram,
 Sic involabo, sic mucronem pectore
 Condam scelesto: fors et ipsius dentibus
 Cervice dira noxium abscondam caput.
 Cruento ut ore prodiens in publicum
 Clamare possim: Roma tandem libera est:
 Ferus ille animus, et publici invasor boni
 Tenuis in auras dissipatus vanuit.
 Tunc si vel atra morte sit pariter mihi
 Mutanda vita, laetus atque alacer cadam.
 Bene moritur, qui patriam moriens juvat.
 Quid tu? quid alta mente tecum mussitas?
 An non eodem prorsus affectu cales?
 Effare: nam quamvis legi in vultu potest,
 Orationis sum tamen cupidus tuae.
Brut. Quid me plura loqui opus est, Cassi?
 Num mea tibi constantia nota est?
 Semel inter nos stetit, aut vitam
 Pectore forti simul abjicere,
 Aut patriam transdere in antiquam
 Libertatem. Semel hoc dictum est.
 Aut hoc necesse est perfici, aut Brutum mori.
Cass. O Romuleae gloria gentis,
 Quam tibi vere rigido incoctum est
 Pectus honesto! quam tua me animi
 Oratio securum esse jubet!
 Unus mihi nunc scrupulus restat,
 Unane opera confodiendum
 Cum Caesare ipso censeas Antonium?
Brut. Jam saepe dixi id esse consilium mihi,
 Salvis perimere civibus Tyrannida.
Cass. Perimatur ergo ab infimis radicibus,

Ne quando posthac caesa rursum pullulet.
Brut. Latet sub uno tota radix corpore.
Cass. Itan videtur? amplius nil proloquar;
 Tibi parcat: te sequimur omnes ducem.
 Vide modo, ut, cum opus erit, adsis. *Brut.* videro,
Cass. Ego interim meque et meos paravero.

CHORUS.

Quicumque forti pectore, patriam
 Praeferre vitae non dubitat suae,
 Ut vel per enses propter illam,
 Oppositosque feratur ignes:
 Non summus illi rerum opifex Deus
 Pigro revixit pectora frigore,
 Sed spiritus cessit superbos,
 Indomitamque timore mentem.
 Et bullenti plurima sanguine
 Caelestis aurae semina condidit,
 Et dixit: I, plebem prementes,
 Contere, nil veritus, tyrannos.
 Hac arte praestans Harmodius suos
 Servavit, uno nixus amiculo:
 Nunc utriusque excelsa florent
 Nomina non tribuenda servis.
 Quos si otiosos tuta sequens timor
 Forte avocasset rebus ab arduis,
 Qui mortuos consumpsit ignis,
 Nomina non minus obruisset.
 caret severus crimine Carnabas,
 Et laude dignus creditur, haud probro,
 Quamvis ferocem caede dextram
 Tingere nil veritus paterna.
 Odit tyrannos Jupiter, et faret,
 Cum quisquam in illos consilium parat:
 Illosque nat̃is saepe tradit,
 Conjugibusve suis necandos,
 O quot, quibusve est plena periculis
 Sors imperantum! praecipue quibus
 Non civium concors voluntas,
 Sed regimen peperere vires.
 Plebem timeto, qui solio insidens,
 Plebi timeris, fons odii timor
 Audere jussit multa multos:
 Mureti Topi. III.

Saepe gelu calor excitatur.

Rarus tyrannus morte perit sua:

Illos veneno cauta necat manus,

Hos plebis iratae tumultus,

Hos rigidus gladio satelles.

Multo ille vitam tutius exigit,

Quicumque parvis privus in aedibus,

Nullum timens, nulli timendus,

Pelle sub exigua quiescit.

ACTUS TERTIUS.

CALPURNIA. NUTRIX.

ODi, molestis, tollite omen somniis,
Nec sinite, quaeso, pondus ullum tam malis
Inesse visis, Horror artus concutit,
Corpusque totum frigidus sudor lavat,
Quoties recordeo: mensque nescio quod malum
Praesagit ipsa. *Nut.* Alumna, quidnam esse hoc putem,
Moesto quod ore, et lacrymis manantibus,
Secrata quaeris, teque nobis subtrahis?
Quae caussa fletus? quisve tam subitus dolor
Turbare mentem tam cito potuit tuam?
Potestne flendum quippiam contingere
Nuptae viro, qui paene fortunam regit?
Cal. Dilecta nutrix, quid mihi instet, nescio:
Sed me misellam mirus invasit timor.
Nut. Conceptus unde? *Cal.* Nil tibi, vel si velim,
Celare possum; visa noctis proximae
Me terruerunt. Victa nam postquam dies
Hesternae cessit, noxque nigro tegmine
Involvit omnem coeca telluris globum,
Amplexa blandum Caesaris collum mei,
Placida quiete vix resolvi coeperam,
Cum mihi repente visus: heu nutrix mea,
Retine labentem! *Nut.* Alumna, habeto animum bonum,
Sopor timores saepe vanos objicit.
Narrare porge cuncta, velut occoepas.
Cal. Caesar meus, nutrix mea, heu, Caesar meus,
Meus ille Caesar, quo mea innixa est salus,
Mihi visus ulnas inter effusus meas,
Jacere multo sanguine et tabo fluens,
Multisque plagis pulchra fossus pectora.

Tum mihi quietem subito excussit timor.
Misera arctius repente complector virum,
Pectusque tento, quaeque somnus finxerat,
Vix falsa credo: vix habeo manibus fidem.

Heu quid deorum, talibus visis, mihi
Minatur ira, quidve portendit mali?

Nut. Omitte questus, neve nondum urgens malum

Celerare perge. Qui malum timet imminens;

Geminat timendo. Sive nihil instat mali,

Fallaxque mentem imago turbavit tuam;

Cur vana veros caussa producet metus?

Seu (quod repellant sancta divum numina!)

Mutata Romae fata quid gravius parant,

Tamen haud timendum est. Rite conceptis deos

Mollire votis, thuraque aris omnibus

Adolere praestat. Non inexorabilis

Mens est deorum: saepe flectuntur prece.

Quamquam equidem, alumna, instare nihil exstimo!

Sed vana mentes saepe ludunt somnia.

Quam saepe inanis est mihi objectus timor

Sic somnianti! nulla inest somno fides.

Quis tam vel audax, Caesarem ut petere audeat?

Vel tam impius, petere ut velit patriae patrem?

Quotquot vel error, vel voluntas pertinax,

Vel invidia Caesari inimicarat tuo,

Partim verendus perculit Martis furor,

Miranda partim Caesaris clementia

Servavit, et servando, amicos reddidit.

An ullus ingenio esse tam immani queat,

Debere vitam ut cui suam se intelligat,

Illius ipse tentet insidiis caput?

Omitte questus, abjice ex animo metum.

Venti leves tua dissipabunt somnia.

Cal. Ita Di velint! Utcunque sit, saltem virum

Precabor, ut se continueat hodie domi.

Ubi quid timetur, cautio nunquam nocet.

CHORUS

Jam dies Annae redit Perennae:
O quot it laetis, Tyberine, ripis,
Senties Ius hodie venustos!
Quot puellarum pedibus premeris!
Candidi quot te juvenes revisent,

Quot senes! qui dehinc titubante gressu,
Saepe siccatis madidi culullis,
Nare de crispa tremulum vibrissent,
Et vacillantes agitent choreas.

Di, procul laeum teneatis omen,
Neu mali quicquam sinite evenire,
Quo minus vultu populus sereno
Possit antiquos celebrare ritus:
Tuta sed vestro assidue perennet
Roma favore.

Nil in humanis stabile est putandum:
Saepe securos inimica lusus
Horrido turbat Nemesis flagello,
Grataque in luctus, gemitusque amarus
Gaudia vertit.

Abstine, o densa sata nocte virgo,
Virgo, quae voces reprimis superbas,
Et feris sceptro nimium potenti
Magna locutos.

Romuli te gens colit, et veretur:
Cur premas, qui te venerantur, et qui
Debito additi tua prosequuntur
Numina cultu?

ACTUS QUARTUS.

CÆSAR, CALPURNIA, D. BRUTUS.

Ne deprecare: turpe me fractum metu
Desistere esset. *Cal.* Tam nihil apud te valent
Uxoris (eheu!) pene jam exanimis preces!
Cas. Quod somniis me credere tuis postulas?
Cal. Non, sed timori ut non nihil tribuas meo.
Caes. At ille solis nititur somniis timor.
Cal. Finge esse vanum: tribuito aliquid conjugii.
Caes. Etiam petenti quod decus laedat meum?
Cal. Non, sed petenti quod caput servet tuum.
Caes. Desine timere. *Cal.* Audere desine tu prius:
Tuaeque si adeo spernis uxoris metum,
Movere vatam oraculis minacibus,
Periculosam qui tibi hanc lucem admonent
Si spectra, si te auspicia, si fibrae monent
Cavere, et hunc meum timorem comprobant:
Quid in paratam pertinax mortem ruis?

Caes. Quando timorem ponere aliter non potes,
Ne nos tibi queraris omnino nihil
Tribuere, mittatur Senatus in hunc diem.
D. Brut. Magnanime Caesar, quod tibi verbum excidit!

Te ne potuisse Barbarorum copias,
Nil mente mota, fortiter contemnere,
Non posse nunc temnere mulieris somnia?
Ubi pectoris vis illa praecellens tui est,
Quam sensit olim, quique septeno videt
Nilum per arva profluentem gurgito,
Quique glaciali colla suppositus polo,
Concreta pigro maria sulcat marmore,
Et quos rapaci Rhodanus unda verberat;
Galli feroces? o statum deterrimum,
Si Caesar orbem, Caesarem molier regit!
Censcende currus, laeta victrix, aureos,
Gemmantibusque pervehitor urbem rotis:
Totius orbis sola domitorem domas.
Veteres triumphos Roma nunc sileat suos,
Et militaris conticescat gloria:
Invictus armis Caesar hodie vincitur.
Quid, Caesar, animi patribus credis fore,
Si te iubente convocatos jusseris
Abire nunc, redire, cum Calpurniae
Meliora sese objecerint insomnia?
Vade potius constanter, et nomen cape
Parthis timendum: aut, hoc minus si te juvat,
Prodito saltem, atque ipse patres mittito:
Ne negligi se, aut ludibrio haberi putent.
Caes. Incertus animi et huc et illuc distrahor,
Qualis per aequor concitum bacchantibus
Deprensa ventis fertur incerto ratis
Agitata cursu. Pellit illinc Africae
Creber procellis, Eurus hinc, illinc Notus.
Sic me hinc tuae, Calpurnia, inflectunt preces;
Hinc dicta Bruti. Sed tamen quando semel
Vel cadere praestat, quam metu longo premi:
Non si trecentis vocibus vatam avocer
Non si ipse voce propria praesens Deus
Moneat periculi, atque hic manendum suadeat,
Me continebo. Desine, uxor, conqueri.
Camus: omnis jacta nobis alca est.
Cal. Abiit, mea nil dicta moratus.
Di, qui Romae geritis curam,

Quo vos fas est cumque vocari
 Nomine, si vos manibus puris,
 Menteque oasta semper colui,
 Servate meo in Caesare Romam:

CHORUS.

Creditur vulgus muliebrem nunquam
 Consilii micam dare profuturi,
 Sed rapi affectu, penitusque sana
 Mente carere:
 Sed tamen si quis bonus aestimator
 Rem putet recta ratione totam,
 Dicit in multis micuisse magnam
 Consilii vim.

Ilion nunquam cecidisset olim,
 Imo adhuc arces Priami manerent,
 Si Deo plenae Paris audisset
 Dicta sororis.

Illa, cum laeta tumidus rapina
 Raptor ad sedes patrias rediret,
 Dicitur totam, resoluta crines,
 Isse per urbem,

Clamitans: Turpem procul ire moecham
 Cogite, o Teucri: gerit illa secum
 Maenibus vestris, Phrygiaeque fata
 Ultima publi.

Caede jam campos video madentes:
 Jam ferox gnatus Thetidos marinae
 Hinc et hinc strages geminat, tremenda
 Cuspide pugnax.

Jamque mutato Simois colore
 Inficit ripas, galeasque secum
 Volvit, et fortis madidas juventae
 Sanguine cetras.

Ah dolor! sanctas etiamne ad aras.
 Exuis vitam, genitor, senilem?
 Nec vel Hercaeus cohibet furem
 Jupiter iram?

Haec et his multo cecinisse plura
 Dicitur quondam furibunda vates:
 Sed dolor Plaebi vetuit superbos
 Credere Troas.

Pertinax quisquis sibi credit uni,

Caeteros spernans melius monentes,
 Ille, si coeptis pereat sub ipsis,
 Jure peribit.

ACTUS QUINTUS.

BRUTUS ET CASSIUS.

Spirate, cives! Caesar interfectus est;
 Ille, ille Caesar, patriae terror suae,
 Hostis senatus, innocentum carnifex,
 Legum ruina, publici juris lues:
 Cujus rapinas nuper, et libidines
 Agnovit orbis totus et perpressus est.
 In curia, quam oppresserat, oppressus jacet,
 Cass. En, Roma, gladium adhuc tepentem sanguine,
 En dignitatis vindicem dextram tuae.
 Impurus ille, qui furore nefario,
 Rabieque caeca, te et tuos vexaverat,
 Hac, hac manu, atque hoc, hocce gladio, quem vides,
 Consauciatus, et omnibus membris lacer,
 Undam cruoris, et animam evomuit simul,
 Brut. Ite, cives, convolate in curiam,
 Mentem novo saturate jam spectaculo
 Immanis ille latro, qui regnum sua
 Jam spe vorarat, patriae oppressa incubans,
 Anima probris plena omnibus spoliatus est.
 Ille, et cadaver illud obscenum feris
 Date laniandum, quo feram absumant ferae.
 Cass. Erimanthium perculerit Alcides aprum,
 Hydramque flammis pertinacem exstinxerit,
 Lapsusque caelo, iterumque caelo redditum,
 Consecerit leonem: in uno corpore
 Sexcenta nobis monstra debellata sunt:
 Si strenuis justus datnr factis honos,
 Tua, Brute, fastos ampliabit gloria.
 Brut. Quicumque mente patriam saepe premit,
 Suosque cives subdit ut servos sibi,
 Dum blandientis jam tenet summum rotae,
 Ipsosque pene temnit aequalis rotae,
 Ipsosque pene temnit aequalis deos:
 Simul atque versus cessat astrorum favor,
 Et constitutas tempus adduxit vices,
 Cadit, suoque caeteros casu monet,
 Virtute dempta, ne quid aeternum putent.

Cass. Sic, sic tyranni debitas poenas luant,
Nunquamque sicca fiant vitam nece laetae
Eamus hinc, et editam Capitolii
Scandamus arcem. Roma tandem Libera est.

C A L P U R N I A, C H O R U S.

Eheu, quis aures nuntius tetigit meas,
Cecidisse dira Caesarem Bruti manu!
O somniorum jam nimis veram fidem!
Sic misera quondam Troici conjux senis,
Quam somniarat, tulit et experta est facem.
O, quae dolori verba sufficiant meo!
Dehisce, terra, meque miserendam abripi.
Aut vos nefandi parricidae, huc, huc cito
Venite gressu, quoque ferro conjugem
Meum necastis, me, me eodem tollite.
Secunda vestras hostia exspecto manus.
Cupide madentem conjugali sanguine
Jugulo mucronem, aut pectore excipiam meo.
Nondum litasti, Brute; perficite sacrum.
Nondum peremptus Caesar est: pars illius
Maneo superstes. Non meus vitam tibi
Vir denegarat: ne mihi mortem nega.
Moriar semel, quo desinam toties mori.
At tu, doloris turba nostri particeps,
Dum languidus paulatim animus absumitur,
Et membra linquens tabida petit Caesarem,
Adjunge moestam fletibus vocem meis.
Chor. Ætheris alti lugeat orbis:
Tuque o radiis incincte caput,
Volucris splendens arbiter anni,
Propera pulchros abdere vultus.
Tu quoque salsae dominator aquae,
Valido terram concute sceptro.
Omnia moerorem patefaciant.
Ille subactae gloria terrae,
Nunc repetiti gloria caeli,
Uno Caesar Jove patre minor,
Liquit terras.
O impuri! o illaudati!
Quorum sacrilega manus potuit
Tantum mundi extinguere lumen;
Quae vobis sint supplicia satis?

Quis taurus, quae rota, quis gladius
Possit vestrum aequare furorem?
Vobis tellus, vobis aether,
Vobis denegat unda quietem:
Vos ultrices agitent furiae;
Una cruentis agitet flagris;
Altera tetro coquat igne genas;
Tristes alia obiciat colubros.
Qui se vestro sanguine pascant:
Stygia donec sede receptos,
Laniet rostro vultur adunco,
Vexet iniquum Æolidæ pondus,
Et supplicii quicquid acerbis
Sceleratos exagitat manes.
At tu, nostri causa doloris,
Multum flete, et multum flende,
Hos, bone, plaudus accipe, Caesar.

C Æ S A R.

Quid caelitem me fletis adjunctum choro?
Non luridi me stagna Cocyti tenent,
Sed templa caeli: non malignae me furor
Tetigit cohortis, ipsa jam genitrix manu
Me collocarat inter astrorum globos.
Simulacra tantum nuda dilaniata sunt,
Nec ipse cecidi: umbra cecidit tantum mea.
Desinite flere: lacrymae miseros decent.
Qui me furenti, (vera praemoneo Indiges)
Sunt animo adorti, non inultum illud ferent.
Haeres meae virtutis, ut sceptri mei,
Nepos sororis, arbitrato pro suo
Poenas reposcet. Ponite modum luctibus:
Ego ad alta caeli tecta stellantis feror.

C A L P U R N I A.

Unde, quaeso, vox ad aures ista pervenit meas?
En, sonum, marite, dulcem vocis agnosco tuae.
Non iniqua te peremit parricidarum manus?
Vivis, et receptus astris, laetus assides Jovi?
Quo soles, bonus, favores perge complecti tuos.

CHORUS.

Sunt manes aliquid : cumque diem ultimum
 Adduxit fera mors , est aliquid tamen ,
 Quod vitat Libitinam ,
 Exstructosque fugit rogos.
 Id si , dum vegetat membra , datum sibi
 Vitae curriculum puriter egerit ,
 Nec se turpificarit
 Impuris scelerum notis ,
 Mox , ut corporeo carcere liberum est ,
 Rursus sidereas conyolat in domos ,
 Qua Saturnia lacte
 Signavit proprio viam.
 Atque illic , numero caelicolum additum ,
 Caelesti ambrosiae gramine vescitur ,
 Et carchesia sacri
 Plena nectaris ebibit.
 Haec olim haud dubie praemia vos manent ,
 Quicumque innocuo pectore simplices
 Virtutemque tenetis ,
 Et canam colitis fidem.

MONODIA

in obitum Clarissimi ac Praestantissimi Viri

CHRISTOPHORI TUANI

Primi summae Parisiensis Curiae Praesidis ; et in eam

ANTONII CONSTANTINI.

NOTÆ.

OCTAVIO BANDINO ,

S. D. N. utriusque Signaturae Referendario V. C.

ANTONIUS CONSTANTINUS S. D.

LVIII.

Vixi fere biennium cum M. Antonio Mureto , et si
 quid in litteris promovi , illius domesticæ consuetudi-
 ni totum acceptum fero. Scio autem , et illi te amicum
 esse , et illum studiosissimum tui. Ego autem utrumque
 vestrum , ut debeo , observo. Cum igitur ille nuper poe-
 ma quoddam de *Christophori Tuani* Praesidis Parisiensis
 mortui laudibus scripsisset , idque ego et ab aliis mirifi-
 ce probari audirem , et a te laudari viderem ; et intelli-
 gerem tamen , nonnulla esse in eo , quæ admonitionem
 aliquam desiderarent , breves quasdam notas scripsi , qui-
 bus et loca quædam veterum Poetarum , quæ ille mihi
 imitatus videbatur , et alia nonnulla , quæ ab ipso inter
 loquendum acceperam , indicavi. Quamvis autem videbam ,
 monusculum hoc longe esse infra tuam dignitatem : tamen
 cum aliquid omnino tibi hoc tempore offerre statuissem ,
 pulavi , non tam quid tu mereris , quam , quid ego prae-
 stare possem , cogitandum. Accipies igitur hominis Galli
 lucubratiunculam , valde , ut mihi videtur , pertinentem ad
 gloriam Gallici nominis , cujus te studiosissimum esse scio :
 et voluntatem tui modis omnibus demerendi meam boni
 consules. Vale , ex paternis aedibus tuis , 6. Kalend. Ja-
 nuar. M. D. LXXXIII.

Formidata diu, qua Sol oriturque caditque
Gallia, prastantum genitrix foecunda virorum,
Felix. o nimium felix, dum te una voluntas,
Una fides junctam concordia pace ligabat!
Nunc toties, miseranda, tuo madefacta cruore,
Inque tuos saevire coacta immaniter artus,
Adde novos solitis questus, assuetaque pridem

Formidata diu,) Nulla gens antiquis temporibus bellicior aut formidabilior, quam gens Gallorum fuit. Aristoteles lib. 3. Ethic. ait, Gallos neque terrae motus, neque fluctus metuere. De eisdem Elian. lib. 12. de varia historia narrat, eos periculorum amantissimos esse; carnalium, quae lingua sua scribunt, unam eis materiam laudes eorum qui fortiter ceciderunt in bello; pugnare coronatos, trophaea excitare; quae et virtutis suae monumenta sint, et posteris ad eam imitandam incitamenta; se tam ita turpem ducere, ut ne ex domibus quidem corruebant, aut incendio correptis fugere fas putent; in ipsius etiam mare armatos insiliere, tanquam illud quoque perterrefacere, aut vulnerare possint. Quae jam pridem Marci retus ipse collegit ad illum Horatii versum:

Te non paventis vulnera Galliae.

Illi Brenno duce opulentissimum Delphicum templum depraedati sunt: quae tamen res eis infelicitate cessit. Utinamque vel hinc discerent, quanto majori scelere ac periculo Dei templa violentur. Illi jam ante Romam ceperant, tantumque fecerant terrorem sui, ut eis bellum moventibus vacationes non valerent. Ita postea formidabiles fuerunt etiam remotissimis Graecorum gentibus, ut proverbio dicitur: *πὸν ὀφθαλμὸν φίλον ἔχει, γείτονα δὲ μὴ ἔχει.*

Qua Sol oriturque caditque) In Oriente Cyprum, Idaeam, alia; in Occidente Hispaniam ipsam devicerunt.

Genitrix) Sic Homerus Idam matrem leonum: sic Pindarus Urbem Syracusanam matrem virorum fortium vocat.

Felix, o nimium felix,) Hemistichium Virgilii. Inque tuos saevire) Alludere videtur ad fabulam Eriichthonis; de quo Ovid. in octavo:

*Ipse suos artus lacero divellere morsu
Coepit, et infelix minuendo corpus alevat.*

Infelix lamenta novis ululatibus auge.
Ille tui nuper juris tutela Tuanus,
Quo se praecipue jactabant vindice leges,
Cujus ab omni-gena purum mercede tribunal
Certus erat portusque bono, scopulusque nocenti,
Deseruit terras. Illa, heu, sacro ora quierunt,
Quae merito juris poterant oracula vocari.
Heu quonam illa abiit blando condita decore
Majestas vultus? quo vis, quo copia fandi?
Quo fugit illa viri, qua nunc vel maxime egebas,
Spectata in dubiis toties prudentia rebus?
Omnia praeteriere, his omnibus orba relicta es.
Aspice pullata maerentem in veste senatum;
Aspice primores populi: quis vulnere tanto
Confusus, ferrique videntibus omnia pectus,
Et sua cuique movent, et publica damna dolorem.
Quid populum, proceresve loquor? Fluit humor ab illis
Ecce oculis, quos flere nefas, si vota valerent

Ululatus) Tanquam de muliere dixit Virgilius; et Jacintheo ululatu. Homerus:

Αἰ δ' ὀλουγὴ πάσαι Ἀθῆναι χείρας ἀνέσχον.

Tutela Tuanus,) Quasi nomen ipsum Tuani a tuendo ductum sit.

Ab omni-gena purum mercede tribunal, ἀδωροδόκητον bene purum. Nam et iudices dona respuentes, dicuntur καθαρῶς καὶ ἀνδρῶν παρ' ἑαυτοῦ. Et notus est jocus in eum, qui Provinciam compilarat: Lava manus et coena. Bene etiam mercede: nam et venales iudices dicuntur μισπτόι.

Portusque bono,) Sic Cicero senatum, nationum portum esse dicit. Portus igitur, quia nullum periculum, Tuano iudicem exercente, innocenti metuendum erat.

Scopulusque nocenti,) Sumptum ex historia: L. Classii tribunal, propter judicandi severitatem, scopulum reorum vocabant.

Oracula) Elegancia quaesita ex vocum similitudine; Ora, oracula.

In dubiis) Ut enim navis, ita Reipublicae gubernator in tempestate dubia optime cognoscitur.

Toties) Quod semel, bis, terve factum est, casu factum videri potest. At quod saepe, ex habitu est.

Fluit humor) Regem ipsum flere ait.

Publica. Flet juvenis, sceptro qui duplice clarus
Caelum ipsum aspectu solet exhilarare sereno:
Nunc alio populi transfigit pectora telo.
Quin etiam ipsa comas capitis laniata verendi,
Turbidaque et scissa incedens miserabile palla,
Sancta sui exsequias lacrymis Themis urget alumni.
Scilicet humanis nulla est fiducia rebus.
Quid falsis fluxisque bonis confidimus? uni
Certa fides caelo, fragili stant caetera sorte,
Omnia quae votis homines communibus optant,
Contigerant uni: generis numerosa vetusti
Stemmata, avum virtus et opes sine crimine partae,
Forma decens, mistumque notans gravitate pudorem:

Si vota valerent Publica.) Universus enim populus vos
facit, ne regi quidquam flebile contingat.

Sceptro alio) Galliae et Poloniae.

Nunc alio) Fit etiam quaedam accessio doloris publici
regis dolore.

Quin etiam ipsa comas) Themis justitiae Dea putabatur.
am igitur ministri sui morte moestam esse fingit.

Lacrymis Themis urget) Propertianum:

Desine, Paule, meum lacrymis urgere sepulcrum.

Est autem usitatum Poetis, ut quibus quisque virtutibus praecipue floruit, eas in funere ipsius lamentari fingant: quod modo hic Themis, quae eadem et Justitia est, in funere Themi, qui juri dicendo sanctissime praefuerat, lamentantur facit.

Scilicet humanis) Gnome

Omnia quae votis) Propositio generalis, quam postea per partes exsequitur.

Generis numerosa vetusti Stemmata) Nobilitas.

Avum virtus et opes) Expressit Aristotelicam nobilitatis definitionem, qui in Politicis ait, eam esse ἀρχαῖον πλοῦς καὶ ἀρετὴν.

Virtus et opes) Utrumque enim sine altero imbecillum est.

Οὐτ' ἀρετῆς ἄνευ ὀλβος ἐπίσταται ἄνδρας αἰεῖν

Οὐτ' ἀρετῇ ἀφένοντο.

Opes sine crimine partae,) Commendatur hoc in veteri scholio, πλετὴν ἀδολῶς.

Forma docens.) Euripides:

Ἰδοὺ δ' αὐτὰς ἐκγον' ἄρ' ἔσαν.

Πρῶτον μὲν εἶδος ἀξίως τυραννίδος.

Non vasti membrorum artus: sed firma potensque
Compages vigilem crebro traducere noctem, et
Assiduos studiorum innoxia ferre labores.
Vix signabat adhuc terrae sola sat pede firmo;
Vix poterat certas audire et reddere voces;
Cum studiis illum ingenuis pia cura parentum
Tradidit. Ille animum discendi incensus amore,
Impiger et curam doctorum, et praevenit annos,
Ingenio monitus non exspectante regentum.
Qualis Thessalici pecoris generosa propago,
Materno nuper depulsus ab ubere pullus,
Nunc campis insultat ovans, nec flumina tranat,
Iamque ad Olympiacos audax proludit honores.
Ergo illum Aonides bifidi per culmina montis
Apprehensum duxere manu, tum vertice ab uno
Monstrarunt puero veteris decora ardua Romae:
Et tenera Arpinis lavere liquoribus ora
Non semel: atque avidas lustrarunt saepius aures
Mantoque tuba, et Venusini crummate plectri,
Et quos praeterea tulit Itala terra Poetas.
Inde aliud sacri montis petiere cacumen
Tramite non trito, liberrimus unde patebat
In Grajos prospectus agros, quos larga perenni
Copia vestitos et fruge et flore coronat.

Hic

Innoxia καθήκτως. Ut apud Virgilium: *Omnes innocuae,*

Vix signabat) Horatianum:

Reddere qui voces jam scit puer, et pede certo

Signat humum.

Qualis Thessalici) Elegans comparatio. Thessalia autem optimos equos ferre putabatur.

Depulsos ab ubere) Virgilius:

Depulsos a lacte domi quae clauderet agnos.

Iamque ad Olympicos) Virgilius:

— et sparsa ad pugnam proludit arena.

Bifidi montis) Parnassi. Eleganter autem duos illos vertices, duas linguas facit, Latinam et Graecam.

Lustrarunt) κατήχυσαν.

Crummate) Ita vocant Graeci lyrae sonum.

Tramite non trito) Propter eorum, qui Graecarum litterarum studio dediti sunt, paucitatem.

Et fruge et flore) Significat summam Graecae linguae utilitatem pari amoenitate conjunctam.

Coronat,) Implet, exornat, Homerus:

Hic plena Hyblaeo populans alvearia melle,
 Condidit miram magni Demosthenis artem;
 Miratus tonitrus, et non imitabile fulmen:
 Miratus patrias cingentem moenibus arces,
 Et cum Pellaeo ducentem bella tyranno.
 Te quoque, Meonide, grandi audit ore canentem,
 Pelidaeque iram, reditumque sagacis Ulixi,
 Veraque sub specie miscentem plurima falsi.

Ἀλλὰ θεὸς μορφήν ἔπεισέ σε φέρει.

Κέροι δὲ κρητῆρας ἐπετέλλαντο ποτοῖσιν.

Hic plena Hyblaeo) Evolvens scripta Graecorum. ἀλλοιοῖται.

Miratus tonitrus, Respicere videtur ad illud Aristophani de Pericle. ἡσάρπτεν, ἐβρόντα, ζυνεύειαν τὴν ἑλλάδα. Cicero: Pericles ab Aristophane Poeta fulgurare, tonare permiscere Graeciam dictus est. Idem: Demosthenis non tam vibrarent fulmina illa, nisi numeris contorta ferrentur.

Miratus patrias) Cum urbis Atheniensis maenia multis partibus labarent, delecti sunt homines decem, qui ea sumptibus publicis reficienda curarent, e singulis tribubus singuli. In hoc numero fuit Demosthenes, qui sumptibus suis partem sibi attributam fecit, ob idque publice corona aurea donatus est. Vide illius Orationem nobilissimam περὶ σεφείας.

Et cum Pellaeo) Philippum dicit Macedonum regem. Pella enim urbs Macedoniae. Sic et Juvenalis Alexandrum Pellaeum juvenem vocat:

Unus Pellaeo juveni non sufficit orbis.

Ducentem bella) Assidue enim orationibus suis Atheniensium animos acuebat adversus Philippum, neque cum eo pacem fieri patiebatur. Itaque eum vel maxime Philippus ipse metuebatur. Plutarchus.

Tyranno.) Nomen hoc Homeri temporibus incognitum, postea coepit injuste imperantibus tribui. At Poetae etiam reges interdum Tyrannos vocant. Virgilius:

Pars mihi pacis erit dextram tetigisse Tyranni.

Te quoque, Meonide,) Homerum dicit.

Pelidaeque iram,) Argumentum utriusque Pomatis Homericus unico versu complexus est.

Sagacis) πολυλόγητος, πολυμήτιος.

Ulixi,) Genitivus antiquus, Ulixes autem Latine

Addidit his quoscunque alios vetus extulit Hellas;
 Qui simul et jucunda docent, et idonea vitae.
 Mox majora agitans; Academi invisere silvas
 Instituit, celsique simul spatia alta Lycei:
 Non ut quae tenebris mundi sator abdidit altis,
 Naturaeque vias et tenuia semina rerum,
 Frustra ea conquirens, studio indulgeret inani:
 Verum ut quae scriptis vitae praecepta regendae
 Mandassent illi; quorum sapientia clara est,
 Fontibus haec nitida et sincera hauriret ab ipsis.

Addi

Idem:

Pri-

scribi debet: non, ut vulgo, Ulisses, etsi Graece Ὀδυσσεύς. Veraque sub specie) Hac de re exstat libellus Heraclidae Pontici, et multa sunt apud Proculum in libris Platonis de Republica.

Hellas,) Graecia.

Qui simul et jucunda) Horatianum:

Aut simul et jucunda et idonea dicere vitae.

Mox majora agitans,) Exercitatus in studiis Poeticis et eloquentia, adjecit animum ad Philosophiam.

Academi) Herois nomen est; ex cujus sepulchro Academia nomen accepit. Platoniam autem Philosophiam significat.

Silvas) Horatius: Atque inter silvas Academi quae-rere verum.

Spatia alta Lycei:) Aristoteleam Philosophiam dicit;

recte autem spatia: ambulans enim docebat, unde Peripatetici, recte alta; erat enim superior ambulatio.

Non ut quae tenebris) Non ut Physicam disceret, sed ut Politicam.

Tenebris) Ita Cicero, res naturae obscuritate involutas: et Meleto Democritus veritatem in altissimo puteo demersam latere dicebat.

Frustra ea conquirens.) Hoc de Socratis sententia dictum est, qui operam ludere dicebat eos, qui unde fulgura, tonitrua, imbres fierent, exquirebant. Auctor Xenophon in Commentariis. Omnem autem veram Philosophiam, aut certe ejus summam, uno Homericus versu dicebat contineri:

Ὅστις ποὶ ἐν μεγάροις καλὸν τ' ἀγαθὸν τε πέτυκεται.

Studio indulgeret inani:) Non damnat universum Philosophiae naturalis studium: sed ea parte inane illud vocat, quae

quaerunt Physici acumine suo ad ea penetrare, quae naturae lumine cognosci non queunt, de quibus, dum inaniter di-

Mureti Tom. III.

Prima juvenia genas jam flore umbrabat opaco,
Cum signata legens patriis vestigia plantis,
Sic praecultum animum gravioribus applicat orsis.
Et Romanarum sinuosa volumina legum,
Spissum opus, aggreditur vigili pervolvere cura.
Quod per iter cum aliis longis ambagibus errent,
Et labyrinthis anfractibus impedianur,
Hic quasi per planum directo tramite currens.
Antevolat comites: nec tantum aequalia transit
Agmina, sed canos linquit post terga magistros.
Talem Graeca obliisse olim certamina Ladan
Fama refert, primo qui vix e carcere missum
Fallebat spectatum oculis, metamque tenebat.

Postmodum sputant, in plurimos et gravissimos errores incidunt. Cujusmodi sunt: Materiam primam creatam non esse, Mundum fuisse ex omni aeternitate, Deum non cognoscere singularia. Animos humanos aut immortales non esse, aut ita esse immortales, ut tamen nihil ejusquam proprium maneat. Multa ejusmodi impia et nefaria dogmata, propter quae Tertullianus adversus Hermogenem, Philosophos haeticorum Patriarchas vocat. Et de talibus videtur intellexisse S. Paulus in Epistola ad Colossenses his verbis: *Videte, ne quis vos decipiat per Philosophiam, et inanem fallaciam secundum traditionem hominum; secundum elementa mundi, et non secundum Christum.*

Jam flore umbrabat) Ex Mureto ipso saepe audivi, nus hoc loquendi ab Archilocho sumptum esse.

Sic praecultum animum) Cicero in Hortensio: *Uti quidam: sic litteris talibusque doctrinis ante excoli animus et ad sapientiam concipiendam imbui, ac praeparari decet.*

Ladan) Cursor hic admirabilis fuit, de quo exstat hoc epigramma:

Ἀδὰς τὸ εὐδίων ἢ θ' ἡλατο, ἢ τε διέπτην..

Δαμόνιον τὸ πάχος, ἔδ' ἐφράσαι δυνάπων.

Solinus cap. 6. Polyhistoris: *Ladas ita supra cavum pulverem cursitavit, ut arenis prementibus nulla indicia reliqueret vestigiorum.* Mentio illius et apud Catallum, et apud Ciceronem. Vide et Pausaniam in Laconicis.

Carcere) ὁσπληγος.

Fallebat spectantum oculos,) Magnum est oculos

Postquam aetas matura viro, jamque ardua tempus
Munera tractare, et doctrinam ostendere factis:
Ad defendendas primum hunc facundia causas
Deduxit, clypeumque reis insontibus unum,
Mortiferae jussit fera bella repellere linguae.
Semper sponte sua petit ulteriora, sibique
Ipsa viam meritis facit ad sublimia virtus.
Ante alias, quascunque opulenta amplectitur urbes
Gallia, tum longe caput una Lutetia tollit.
Ardua quam superant humiles pinetas genistas.
Nec vero indecores aliae: sed Luna minores

Ob-

lere. Nullus enim sensus acrior, sed multo majus fallere oculos spectantium, qui hoc unum agunt, ut omnia plane pervideant.

Postquam aetas) Confecto studiorum curriculo, ad res agendas transiit.

Et doctrinam ostendere factis) Vere enim hoc Aristoteles dicit, *finem Politices esse, non cognitionem, sed actionem.*

Ad defendendas) Praeclare. Oratorum enim virtus in defendendo, non in accusando posita est. Ideoque Cicero labores suos forenses, defensionum labores vocat, principio Tusculanarum: et in Verrem dicturus, summo studio conatur efficere, ut non tam Verrem accusare, quam Siculos defendere videatur.

Clypeumque) Illustribus oratoribus post mortem clypeus sacrari, et in curia appendi solebat, auctor Tacitus.

Semper sponte sua) Expositurus quemadmodum Tuanus ad sublimiores honoris gradus pervenerit, praemittit sententiam: *Virtutem ambitione non egere, ipsamque suapte vi semper altius provehi.* Plantus:

Virtute ambire oportet, non favioribus.

Sat habet faviorum, semper qui recte facit.

Ante alias,) Prima urbs Galliae Lutetia, primus in Gallia Senatus Parisiensis, primus in Senatu Parisiensi Tuanus.

Caput) Imitatio Virgilii:

Verum haec ante alias tantum caput extulit urbes;

Quantum lenta solent inter viburna cupressi.

Nec vero indecores aliae:) Non magnum est excellere sed inter pulchra excellere, id demum magnum est.

Sed Luna minores) Horatius:

micat inter omnes

Julium sidus, velut inter ignes
Luna minores.

Obruit ut stellas, fraterna ut lumina Lunam:
 Sic decus omne aliarum haec collata unica delet.
 Hic sibi jam pridem sedes Astrea locavit;
 Marmoreum hic illi templum, laqueataque tecta
 Sumptibus immensis reges statuere vetusti:
 Quo bis centeni, lectissima pectora, patres
 Conveniunt, quot eunt soles, mactantque verendis
 Rite deam sacris, et certo fasque nefasque
 Fine regunt, Ipsaque afflante oracula reddunt:

Con-

Hic sibi jam pridem) Astream veteres vocabant justitiam,
 aut justitiae deam, quam Jovis et Themidis filiam esse di-
 xerunt. Ovidius:

Ultima caelestium terras Astrea reliquit.

Hanc igitur dicit quasi domicilium quoddam elegisse Lutetiae,
 propter summam Parisiensis Senatus justitiam et dignitatem.
 Omnino autem Astreae nomine per allegoriam intelligit ju-
 stitiam divinam, quae eadem est cum ipso Deo.

Marmoreum hic illi) Palatium intelligit, in quo Lutetiae
 jus redditur.

Quo bis centeni,) Non sunt plane ducenti: neque tamen
 longe ab eo numero absunt. Sed hic numerum rotundare vo-
 luit, more poetarum.

Lectissima pectora,) Neque enim assumuntur in eum ordi-
 nem, nisi qui et eruditione, et justitiae opinione praestant,
 ita ut Consessus ille flos sit totius Galliae.

Quot eunt soles,) Quotidie. Sic Horatius:

Quotquot eunt dies.

Mactantque) Non tantum mactare hostias dicimus; ut Vir-
 gilius.

Caelicolum regi mactabam in littore taurum; sed et
 mactare Deum hostiis. Plautus Amphitruone:

Quia enim te macto.

Cicero in Vatinius: *Cum puerorum extis deos manes ma-*
ctare soleas. Sic igitur et hoc loco, *mactare deam sacris.*

Verendis) Ita loquutus est, ut veteres de mysteriis et or-
 giis loquebantur.

Rite) Verbum sacrorum

Deam) Deum ipsum intelligit, sed foeminino genere utitur
 propter nomen Astreae.

Sacris,) Sacrificare Deo videntur, qui jus suum cuique red-
 dunt.

Fine regunt,) Verbum juris, inde enim actio finium re-
 gundorum, Ovidius.

Consilioque suo regni moderantur habenas.
 Hos inter primo ipsa loco Dea magna Tuam
 Collocat: et, nostri princeps, ait, ordinis esto.
 Ille Deae imperium, solio sublimis eburno
 Exsequitur, poenasque viris et proemia ponit.
 Nec mora: diffugiunt fraudes, fugit improba longe
 Gratia, quaeque avidas pervertunt munera mentes:
 Nil odium, nil ira potest, discrimine nullo,
 Nobilis an plebejus, inops an divite censu,
 Solus an hinc illinc magnis stipatus amicis,
 Consequitur jus quisque suum: trutina omnibus aequa est,
 Viginti totos ita juri praefuit annos,
 Ut nulla interea macula violaverit ostrum,
 Quod semel induerat: non tantum crimines expers,
 Sed neque suspectus cuiquam, tactusve querela.
 Non talem patiens sortita est Sparta Licurgum:
 Quamquam illum, ambiguus divumne vocaret,
 Mox potius divos inter numeravit Apollo:

Neu

Cum sua quisque regat, diverso flumina tractu. Tibullus:

Qui regeret certis finibus arva, lapis.

Oracula) Ita vocat decreta ipsius Senatus.

Primo ipsa loco) A justitia ipsa Tuam principem Se-
 natus constitutum esse dicit, ut ostendat, neque ambitu, ne-
 que pecunia in eum locum pervenisse.

Poenasque viris et praemia ponit) Democritus iis duabus
 rebus omnem Rempublicam contineri putabat, poena et praemio.

Diffugiunt fraudes,) Ita quasi de animalia loquitur: quam
 Aristoteles unam de praecipuis elocutionis virtutibus esse dicit:

Ut nulla interea macula) Purpura induuntur Praesides
 Senatus Parisiensis. Allegorice autem dicit, eum semper inte-
 gre et incorrupte judicasse:

Non tantum criminis expers;) Respicit ad dictum Caesaris;
 qui dicebat: *Domum suam non tantum crimine; sed etiam*
auspicionem criminis carere oportere.

Lycurgum:) Cum Lycurgus vir inter Spartiatis nobilis
 Delphos ad oraculum venisset, ingredienti ei redditum est re-
 sponsum ab Apolline, quo Apollo ipse dubitare se fatebatur,

Deum ille an hominem diceret: sed statim addidit, se eum
 iis potius annumerandum praedicare. Historia constat apud
 Herodotum lib. 1.

Neu nostro ante suum ferat Attica terra Solonem,
 Neve suum Minoa, tui quae, Juppiter, una est
 Conscia vagitus, et conscia Creta sepulcri.
 Obtigit has inter, dictu mirabile! curas
 Firma valetudo, et nullis obnoxia morbis,
 Atque inconcusso decurrens vita tenore:
 Non vulgare Dei munus simul, et simul ingens
 Compositi argumentum animi. Nam turpiter acta
 Ut celeres ducit canos florentior aetas,
 Et parit informes morbos, aegramque senectam:
 Sic senium juvenili seniliter acta juvenus.
 Sed nihil in terris stabile aeternumve putandum est.
 Omnes incerto nos ordine certa manet mors,
 Aeternum aut miseris aut effectura beatos.
 Ut matrem annosam jam mitia poma relinquunt

Suum) Quasi Tuanus Gallus Solon quidam fuerit.

Solonem,) Hic, ut notum est, leges Atheniensibus dedit.

Neve suum Minoa,) Hic Cretensibus leges tulit, ut est apud Platonem 1. lib. de legibus. Homerus eum novem annos Jovis auditorem fuisse dicit. Propter summam justitiam creditus est iudex inferorum.

Conscia vagitus,) In Creta Jovem natum esse dicebant; in Creta etiam sepulcrum ipsius ostendebant. Sed hoc nomen Callimachus Cretenses ut mendaces accusat.

Obtigit has inter,) Tuanum dicit, cum diu admodum vixerit, perpetuo firma valetudine inter multos labores vixisse: quod et maximum Dei munus est, et argumentum temperantiae. Nam Hippocrates quoque affirmat, intemperantiam quasi fontem quandam morborum esse.

Non vulgare) Nam etiam in versibus, qui pro foribus templi Delphici legebantur, bona valetudo, ut optimum quiddam commendatur: *ἄριστον δ' ὕμιν ἐστιν.*

Sed nihil in terris) Euripides: *Ὀὐδὲν γὰρ ἐν τῇ γῇ ὁ ἀθάνατος.*

Ut matrem annosam) Duabus comparationibus eleganter ostendit, mortem naturalem, minimeque violentam. Utraque autem ex Cicerone est, cujus haec sunt in Catone Majore: *Itaque adolescentes mori sic mihi videntur, ut cum aqua multitudine vis flammæ opprimatur: senes autem, sicut sponte, nulla adhibita vi, consumptus ignis exstinguitur: quasi poma ex arboribus, si cruda sunt, vi avelluntur; matura et cocta, decidunt: sic vitam adolescentibus vis fert; senibus maturitas.*

Sub finem autumnus, contractaque frigore primo
 Sponte petunt terram; nitidi ut flos aureus ignis
 Deserit arentem, consumpta Pallade, lychnum:
 Sic aegros senio, et vitali humore carentes
 Deseruit mens sancta artus, caelumque petivit.
 Verte age, Musa, modos, vultusque resume priores,
 Dicamus bona verba, nefas lugere beatos,

Nite

Flos aureus ignis) Sic Aeschylus *ἄσπερος πυρρός.*

Consumpta Pallade,) Oleo. Ovidius:

Ut vigil infusa Pallade flamma solet.

Verte age) Hucusque Tuani mortem deploravit: nunc ei ut in caelum evecto gratulatur.

Dicamus bona verba,) *Εὐχάριον ἔπος.*

Nefas lugere beatos,) Ex philosophorum sententia dubium non est, quin Tuanus beatus vocari queat; nam et usque a puero virtuti deditus fuit; et cum perpetuo exercuit; et diu vixit; et prospera valetudine usus est; summis honoribus functus; et uxorem ac filios habuit ex animi sententia; et cum eos, tum caeteros propinquos atque affines summis honoribus florentes vidit; et discessus a vita ipsi vitae conveniens fuit. Sed et Christiane loquendo, eum, cujus, quantum quidem homines judicare possunt, vita integra et inculpata fuerit, qui a Catholica religione nunquam desciverit, et privatim et publice, quantum in ipso erat, omnium commodis servierit, nihil denique praetermiserit eorum, quae Christianum hominum decent, sperare debemus in locum piis a Deo destinatum pervenisse: etiamsi id pro certa et explorato affirmare non possumus. Quare haec ita accipienda sunt, ut ex spe et voto potius dicta, quam ex certa et explorata scientia. Sic et S. Ambrosius in oratione de obitu Valentianiani Imperatoris, non veretur, cum ita alloqui: *Prospicis non igitur, sancta anima, de loco superiore tanquam inferiora respiciens. Existi de tenebris istius seculi, et ut Luna resplendes, ut Sol refulges.* Sed et de Gratiano et de Theodosio eodem modo loquitur, et tamen, ut caetera taceant, Valentianianus sine baptismo decesserat. Non igitur arroganter affirmare vult Minoretus, Tuanum caelo receptum esse: sed id scribit, quod et cupit verum esse, et verisimiliter de tali viro sperari potest.

Mitte supervacuo contundere peotora planctu,
 Et lacrymarum imbrem populoſa Lutetia ſiſte.
 Ille tuus Praeſes flammanſibus additus aſtris
 Credita jam cernit, ſperataque gaudia carpit,
 Nec veterem tamen erga te deſertam orbamve queraris,
 Quid dubitas? viden, ut patrios renovarit honores
 Crudus adhuc aevi, primoque in flore juventae
 Auguſtus, tanti ſpirans genitoris imago?
 Hoc tu unquam incolumi, tibi ſas lugere putabis?
 Cerne duos etiam generos, duo ſidera regni,
 Conſpicuum cunctis excelsa e ſede Philippum
 Regia firmantem impreſſo decreta ſigillo,
 Aut reſcindentem, ſi quid vel gratia pellaſ
 Elicit, tantove oppreſſum pondere rerum
 Effugit Regem, juſto quod pugnet et aequo.
 Quique meis olim fecit ſtipendia caſtris,
 Dum ſaltus ſequitur Muſarum, Harloeus Achilles:
 (Nec levis a tali mihi gloria ſurgit alumno)
 Qui patris et ſoceri veſtigia pone ſecutus,

Æqua-

Mitte ſupervacuo) Sic Horatius :
 — et ſepulchri

Mitte ſupervacuos honores.

Credita jam cernit,) In beatis fides amplius non eſt;
 vident enim quod crediderant: ne ſpes quidem: fruuntur enim
 in quod ſperant: ſola charitas perpetuo durat.

Auguſtus,) Jacobus Auguſtus Tuanus, Chriſtophori filius,
 conſiliarius regis in Senatu Pariſienſi.

Duo ſidera regni,) Imitatum ex illo Virgilii:
 — duo fulmina belli.

Philippum) Philippum Hurakum, magnum hodie Galliae
 Cancellarium.

Regia firmantem) Notandum eſt in his verſibus, quanta
 ſit in Gallia Cancellarii auctoritas.

Harlaeus Achilles:) Hic nunc ſuccedit in locum Tuani
 ſoceri ſui. Muretum autem olim Lutetiae docentem diu
 audiit.

Qui patris) Nam patrem quoque habuit in eadem curia
 Praeſidem.

Prope jam) Nondum enim ad eam ſenectutem pervenit,
 neque tam diu in illò munere verſatus eſt.

Æquatos titulis, prope jam virtutibus aequat,
 Majora aſſidue ſpondens: tantum inſtar in illo eſt.
 Muretus dominae jam non novus incola Romae,
 Haec, Auguſte, tibi moeſtae ſolamina mentis
 Dum meditor, nomenque tuum, nomenque parentis
 Saepe tui grato reddit mihi murmure Tibris
 Et ſeptem gemini resonant mea carmina colles: